

**SUOMEN SEITSEMÄS MÄÄRÄAIKAISRAPORTTI
KAIKKINAISEN NAISTEN SYRJINNÄN POIS-
TAMISTA KOSKEVAN KANSAINVÄLISEN
YLEISSOPIMUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA**

Toukokuu 2011

Johdanto

Yhdistyneiden kansakuntien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus hyväksyttiin vuonna 1979. Suomi on ollut sopimuksen osapuolena vuodesta 1986 lähtien (SopS 67–68/1986).

Tämä on Suomen hallituksen seitsemäs määräaikaisraportti kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta. Raportti kattaa ajanjakson lokakuusta 2007 syyskuuhun 2011. Edellinen raportti annettiin marraskuussa 2007.

Raportti on laadittu ulkoasiainministeriön ihmisoikeustuomioistuin- ja –sopimusasioiden yksikössä yhteistyössä useiden sektoriministeriöiden ja muiden viranomaisten kanssa. Lisäksi kansalaisjärjestöille ja tutkijoille varattiin tilaisuus lausuntojen antamiseen raportin valmisteluvaiheessa. Marraskuussa 2011 järjestettiin kuulemistilaisuus, johon kutsuttiin eri viranomaisia, työmarkkinajärjestöjä, neuvottelukuntia sekä kansalaisjärjestöjä ja annettiin heille tilaisuus esittää kommentteja ja näkökohtia raporttiluonnoksesta.

Tämä raportti on toimitettu YK:n pääsihteerille huhtikuussa 2012. Lisäksi Suomi on toimittanut heinäkuussa 2010 CEDAW-komitean pyytämät yksityiskohtaiset tiedot Suomen viidennen ja kuudennen määräaikaisraportin loppupäätelmien (CEDAW/C/FIN/CO/6) 16 kappaleessa annettujen suositusten täytäntöönpanosta. Suositus käsitteli naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Ulkoasiainministeriö

Oikeuspalvelu

Ihmisoikeustuomioistuin- ja –sopimusasioiden yksikkö

(OIK-40)

PL 411, 00023 Valtioneuvosto

Puh. +358 (0)9 1605 5704

Fax: +358 (0)9 1605 5951

Sähköposti: OIK-40@formin.fi

JOHDANTO.....	2
ARTIKLAT 1 JA 2	1
1 LAINSÄÄDÄNTÖ	1
1.1 TASA-ARVOLAINSÄÄDÄNTÖ.....	1
1.2 YHDENVERTAISUUSLAINSÄÄDÄNTÖ	2
1.3 KANSALLISEN SYRJINNÄN SEURANTARYHMÄ.....	3
2 VÄHEMMISTÖRYHMÄT	3
2.1 ROMANINAISET (LOPPUPÄÄTELMÄT, KOHTA 32)	3
2.2 SAAMELAISNAISET (LOPPUPÄÄTELMÄT, KOHTA 34)	5
2.3 VAMMAISET NAISET (LOPPUPÄÄTELMÄT, KOHTA 36)	7
2.4 MAAHANMUUTTAJANAISET (LOPPUPÄÄTELMÄT, KOHTA 30)	8
ARTIKLA 3.....	10
3 HALLITUSOHJELMA	10
4 TASA-ARVOSELONTEKO	11
5 TASA-ARVOBAROMETRI.....	12
6 SUKUPUOLTEN TASA-ARVON VALTAVIRTAISTAMINEN VALTION- JA KUNNALLISHALLINNOSSA	12
ARTIKLA 4.....	13
7 TASA-ARVOLAIN KIINTIÖSÄÄNNÖS.....	13
ARTIKLA 5.....	14
8 NAISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA.....	14
8.1 LAINSÄÄDÄNTÖTOIMENPITEET.....	15
8.2 SUKUELINTEN SILPOMINEN	16
8.3 IKÄÄNTYNEISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA.....	16
8.4 KURITUSVÄKIVALTA JA TYTTÖJEN SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ	17
8.5 LÄHESTYMISKIELTO	17
8.6 SOVITTELU.....	18
8.7 PALVELUVERKOSTO	18
8.8 TURVAKODIT.....	19
8.9 MUUT TOIMENPITEET.....	20
9 VIESTIMIEN JA MAINONNAN STEREOTYPIAT.....	20
10 MEDIALUKUTAITO	21
ARTIKLA 6.....	21
11 NAISTEN KAUPALLISEN HYVÄKSIKÄYTÖN VASTUSTAMINEN	21
11.1 LAINSÄÄDÄNTÖ JA RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ.....	21
11.2 TILASTOISTA	22
11.3 HIERONTAPAIKAT	23
11.4 TUKIPALVELUISTA.....	23
12 IHMISKAUPPA	23
12.1 IHMISKAUPAN VASTAINEN TOIMINTASUUNNITELMA JA SEN OHJAUSRYHMÄ.....	23
12.2 NAISTEN SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ IHMISKAUPASSA	24
12.3 IHMISKAUPPA- JA PARITUSRIKOKSET	24
12.4 AUTTAMISJÄRJESTELMÄÄN OHJAUTUMINEN	25
12.5 PROSTITUUTTIOTARKOITUKSESSA TAPAHTUVA IHMISKAUPPA JA UHRIEN TUNNISTAMINEN	26

13	KANSAINVÄLINEN TOIMINTA.....	26
	ARTIKLA 7.....	27
14	VAALIT	27
14.1	KUNNALLISVAALIT 2008	27
14.2	EDUSKUNTAVAALIT 2011	27
15	HALLITUKSEN KOKOONPANO.....	28
16	EUROOPAN UNIONI JA KANSAINVÄLISET TOIMIELIMET	28
17	VALTION JA KUNTIEN HENKILÖSTÖ.....	29
18	TIEDEMAAILMA JA DIPLOMATIA	29
19	KIRKON HENKILÖSTÖ	30
20	KANSALAISJÄRJESTÖJEN ASEMA JA KANSALAISVAIKUTTAMINEN	30
21	ERITYISRYHMÄT	31
	ARTIKLA 8.....	31
	ARTIKLA 9.....	32
	ARTIKLA 10.....	32
22	PÄÄSY KOULUTUKSEEN, ELINIKÄINEN OPPIMINEN	32
23	PERUSOPETUS JA OPETUSSUUNNITELMAT	33
24	OPETTAJANKOULUTUS	34
	ARTIKLA 11.....	35
25	SYRJINNÄN POISTAMINEN TYÖELÄMÄSSÄ	35
25.1	NAISTEN OSUUDET ERI ALOILLA	35
25.2	SUKUPUOLTEN PALKKAERO	36
25.3	MÄÄRÄAIKAINEN JA OSA-AIKATYÖ SEKÄ VUOKRATYÖ.....	37
25.4	VALTION VIRKA- JA TYÖEHTOSOPIMUKSET	38
25.5	NAISTEN URAKEHITYS	38
25.6	NAISYRITTÄJYYS	39
25.7	MAAHANMUUTTAJIEN JA MUIDEN VÄHEMMISTÖRYHMIEN ASEMA TYÖELÄMÄSSÄ	39
26	TYÖLLISYYS.....	39
27	SOSIAALITURVA.....	40
27.1	TAKUUELÄKE	40
27.2	TYÖ- JA PERHE-ELÄMÄN YHTEENSOVITTAMINEN.....	41
	ARTIKLA 12.....	42
28	TERVEYDEN EDISTÄMINEN	42
28.1	TUPAKOINTI JA PÄIHTEET	42
28.2	NUORTEN MIELENTERVEYS JA PÄIHTEIDENKÄYTTÖ.....	43
28.3	OPPILASHUOLTO.....	44
28.4	IÄKKÄÄT JA MUISTISAIRAAT	45
29	RASKAUDENAIKAINEN TERVEYS.....	45
30	SUKUPUOLITAUDIT	46
	ARTIKLA 13.....	46

ARTIKLA 14.....	46
31 MAASEUDUN KEHITTÄMINEN.....	47
ARTIKLA 15.....	48
ARTIKLA 16.....	48
PÄÄTELMIEN TÄYTÄNTÖÖPANON SEURANTA, TIEDON LEVITTÄMINEN JA SOPIMUKSEN NÄKYVYYDEN LISÄÄMINEN.....	48
32 YLEISSOPIMUKSEN JA KOMITEAN LOPPUPÄÄTELMIEN TUNNETUKSI TEKEMINEN.....	48
33 PEKINGIN JULISTUKSEN JA TOIMINTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN	49
34 YK:N VUOSITUHATTAVOITTEIDEN EDISTÄMINEN.....	49
35 MUIDEN IHMISOIKEUSSOPIMUSTEN RATIFIOINTI.....	50
LIITTEET.....	1

Artiklat 1 ja 2

1 LAINSÄÄDÄNTÖ

1.1 Tasa-arvolainsäädäntö

1. Vuonna 1987 voimaan tulleen naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) kokonaisuudistus tehtiin vuonna 2005. Raportointijaksolla tasa-arvolakia on muutettu kaksi kertaa.
2. Vuoden 2009 alusta voimaan tullut tasa-arvolain muutos (1023/2008) laadittiin EU:n tavaroiden ja palvelujen vaihdantaa koskevan direktiivin 2004/113/EY toimeenpanemiseksi. Tasa-arvolain vastatoimien kieltoa ja hyvitysseuraamusta koskevat säännökset laajennettiin koskemaan myös yleisesti saatavilla olevien tavaroiden ja palvelujen tarjoajia. Tasa-arvolaissa kiellettyyn syrjintään syyllistyneiden tavaroiden tai palvelujen tarjoajien menettelyyn voidaan nyt puuttua tehokkailla seuraamuksilla, viime kädessä hyvityskanteella. Myös oikeusturvakeinot ulotettiin koskemaan kiellettyä syrjintää. Samassa yhteydessä laajennettiin tasa-arvolain 10 §:ssä säädettyä työnantajan velvollisuutta antaa selvitys syrjivänä pidettävästä menettelystään. Selvitysvelvollisuus koskee nyt kaikkia tasa-arvolain 8 § 1 momentissa mainittuja tilanteita sekä vastatoimien kieltoa ja häirintää työpaikoilla.
3. Kesäkuussa 2009 voimaan tulleella tasa-arvolain muutoksella (369/2009) tasa-arvolakiin lisättiin seksuaalisen häirinnän ja sukupuolisen häirinnän määritelmät sekä poistettiin työhönottotilanteita koskenut yleinen hyvityskatto. Aiempi työhönottotilanteita koskenut hyvityksen enimmäismäärä rajattiin koskemaan vain sellaisia työntekijöitä, jotka eivät olisi tulleet valituiksi tehtävään, vaikka valinta olisi tehty syrjimättömin perustein.
4. Ihmisoikeusliiton selvityksen mukaan alimmissa oikeusasteissa käsiteltiin vuosina 2005 – 2008 yhteensä 101 tasa-arvolakiin liittyvää juttua. Tapaukset koskivat virantäyttöä, palkkausta ja erilaisia raskauteen liittyviä syrjintätapauksia. Kantajille määrätyt hyvitykset vaihtelivat 3 500 ja 12 500 euron välillä. Tuomioistuinten vahvistamissa sovintoissa hyvitysmäärä oli 5 000-11 000 euroa. Alimmissa oikeusasteissa ratkaistiin vuosina 2005 -2008 yhteensä 18 sukupuoleen perustuvaa syrjintätapausta. Lähes kaikki jutut liittyivät työntekijän syrjintään raskauden perusteella.

5. Tasa-arvolain noudattamista yksityisessä toiminnassa sekä julkisessa hallinto- ja liiketoiminnassa valvovat tasa-arvovaltuutettu ja tasa-arvolautakunta. Niiden toimintaa on selostettu aiemmissa raporteissa. Vuoden 2005 tasa-arvolain uudistuksen jälkeen tasa-arvolautakunta on käsitellyt ainoastaan tuomioistuinten lausuntopyyntöjä. Valtioneuvoston tasa-arvoselontekoon vuodelta 2010 sisältyy toimenpiteitä tasa-arvolain valvontajärjestelmän kehittämiseksi ja tehostamiseksi.

1.2 Yhdenvertaisuuslainsäädäntö

6. Suomen perustuslaki (731/1999) kieltää sukupuoleen perustuvan syrjinnän ja edellyttää julkisen vallan turvaavan naisten yhdenvertaiset oikeudet. Naisten ja miesten tasa-arvoinen kohtelu on yksi EU:n perusarvoista, mitä Lissabonin sopimus vahvistaa. EU:n perusoikeuskirja määrää, että sukupuolten tasa-arvo, palkkaus mukaan lukien, on varmistettava kaikilla aloilla. Tasa-arvon periaate ei saa myöskään estää pitämästä voimassa tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka tarjoavat erityisetuja aliedustettuina olevalle sukupuolelle.
7. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamista valmistellut toimikunta antoi mietintönsä joulukuussa 2009. Toimikunta ehdotti yhdenvertaisuuslainsäädäntöä muutettavaksi siten, että syrjintäkielto ulotettaisiin kaikkeen julkiseen ja yksityiseen toimintaan yksityis- ja perhe-elämää lukuun ottamatta. Oikeudellinen suoja syrjinnältä olisi yhtäläinen kaikille lain kattamille syrjintäperusteille. Mietinnössä ehdotettiin yhdenvertaisuuden edistämismääräyksen ulottamista viranomaisten lisäksi myös koulutuksen järjestäjiin ja työnantajiin. Toimikunta ehdotti, että nykyisen etnisen syrjinnän kieltoa valvovan vähemmistövaltuutetun virka muutettaisiin kaikenlaisista syrjintästä valvovaksi yhdenvertaisuusvaltuutetun viraksi. Työelämän osalta syrjinnän kieltoa valvoisivat kuitenkin työsuojeluviranomaiset. Sukupuolten tasa-arvoa koskevan lainsäädännön noudattamista valvoisi edelleen tasa-arvovaltuutettu. Syrjintälautakunta ja tasa-arvolautakunta, joilla on ollut vähän tapauksia käsiteltävänä, yhdistettäisiin. Lautakuntien yhdistämisellä pyritään synergiaetuihin, samalla kun se mahdollistaisi puuttumisen moniperustaiseen syrjintään.
8. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistus ei muuta sukupuolisyryntäsäännöksiä. Sukupuolisyryntästä säädettäisiin edelleen laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. (Loppupäätelmät, kohta 10.)
9. Toimikunta pohti valmistelutyössään myös transsukupuolisuuden, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisemisen ottamista huomioon syrjintäperusteena. Toimikunnan enemmistön

käsityksen mukaan edellä mainitut syrjäntäperusteet voidaan huomioida parhaiten naisten ja miesten tasa-arvosta annettua lakia muuttamalla. Useat kansalaisjärjestöt ovat edellyttäneet tasa-arvolainsäädännön tarkistamista moniperusteiseen syrjäntään puuttumiseksi erityisesti työelämässä.

10. Hallituksen tavoitteena on laatia ehdotus uudeksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi. Hallitusohjelman mukaisesti tasa-arvolaki säilyy edelleen itsenäisenä lakina.

1.3 Kansallisen syrjäntän seurantaryhmä

11. Sisäministeriön yhteydessä toimivan kansallisen syrjäntän seurantaryhmän kolmevuotinen toimikausi uudistettiin vuonna 2008. Seurantaryhmän tehtävänä on kerätä valtioneuvostolle tietoa perusoikeuksien toteutumisesta syrjäntän vastaisen politiikan parantamiseksi eri elämänalueilla. Seurantaryhmä on laatinut toimintasuunnitelman vuosille 2010 – 2013 ja jatkanut edellisellä toimikaudella laatimansa seurantajärjestelmän kehittämistä. Seurantajärjestelmän tavoitteina ovat moniperustaisen syrjäntän näkyväksi tekeminen sekä sukupuolisyrjäntän seuraaminen moniperusteisen syrjäntän näkökulmasta.
12. Vuonna 2008 laadittiin ”Syrjäntä Suomessa” – raportti osana syrjäntän seurantajärjestelmää. Raportissa käsitellään myös sukupuoleen perustuvaa syrjäntää sekä moniperusteista syrjäntää. Raporttiin sisältyvät muun muassa tutkimukset romanien väistämisvelvollisuuden sovittelumahdollisuuksista, työsuojelupiirien tietoon tulleista työelämää koskevista syrjäntätapauksista sekä syrjäntää koulutuksessa ja vapaa-ajalla koskeva tutkimus. Työelämän syrjäntätutkimus toi esiin naiseen kohdistuvaa syrjäntää työelämässä. Syrjäntä koulutuksessa ja vapaa-ajalla käsitteli muun muassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten syrjäntäkokemuksia toisen asteen oppilaitoksissa. Maahanmuuttajanaisten kohtaamaa syrjäntää työhön pääsyssä käsittelevää tutkimusta suoritetaan parhaillaan ja se valmistuu vuoden 2012 alkupuolella.

2 VÄHEMMISTÖRYHMÄT

2.1 Romaninaiset (loppupäätelmät, kohta 32)

13. Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2010 periaatepäätöksen romanipolitiikan linjauksiksi. Periaatepäätös pohjautui joulukuussa 2009 valmistuneelle Suomen ensimmäiselle romanipoliittiselle ohjelmalle. Periaatepäätöksen mukaan ministeriöiden tulee toteuttaa ohjelmassa vastuulleen määritellyjä toimenpiteitä käytettävissä olevien määrärahojensa rajoissa. Romanipoliittisen ohjelman toimeenpano sisältyy hallitusohjelmaan.

14. Romanipoliittisen ohjelman tavoitteena on edistää romanien yhdenvertaisuutta ja osallisuutta eri elämänalueilla yhtäaikaan ja poikkihallinnollisin toimenpitein. Tavoitteena on, että Suomi olisi edelläkävijä romanien osallistumisen edistämiseksi Euroopassa. Ohjelman lähtökohtana ovat nykylainsäädäntö ja palvelujärjestelmä, jotka luovat hyvän pohjan romaniväestön yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Joissakin tilanteissa tarvitaan romaneille suunnattuja erityistoimia yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi käytännössä.
15. Ohjelman painopisteitä ovat muun muassa romanilasten ja -nuorten koulutukseen osallistumisen vahvistaminen, aikuisen romaniväestön koulutuksen vahvistaminen ja työmarkkinoille sijoittumisen edistäminen, romaniväestön yhdenvertaisen kohtelun ja palveluihin pääsyn edistäminen vakiinnuttamalla romanit huomioon ottavia toimintakäytäntöjä, romanikielen ja -kulttuurin säilymisen ja kehittymisen tukeminen sekä romanipolitiikan kehittäminen ja romaniväestön osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen. Ohjelmaan sisältyy 147 toimenpidettä, joiden toteuttamisvastuu on jaettu useille hallinnonaloille. Ohjelma vastaa myös kansainvälisten järjestöjen suosituksiin romanipolitiikan kehittämiseksi jäsenvaltioissa. Ohjelman peruseräaateena on sukupuolisensitiivinen, naisten ja miesten olosuhteet ja lähtökohdat huomioon otettava lähestymistapa ohjelman toimenpiteiden toteuttamisessa. Romaniyhteisössä ikä ja sukupuoli ovat keskeisiä sosiaalista asemaa määrittäviä tekijöitä. Ohjelma korostaa romaniväestön sisäisiin ja ikäryhmien välisiin elämäntapatilanteisiin ja olosuhteisiin liittyvien erityispiirteiden tunnistamista.
16. Periaatepäätöksen hyväksymisen yhteydessä valtioneuvosto päätti käynnistää kuusi uutta poikkihallinnollista toimenpidettä 31.3.2011 mennessä. Nämä toimenpiteet koskevat romaniväestön osallisuutta ja yhteistyörakenteita paikallistasolla, romanikielen elvyttämistä ja sen aseman vahvistamista, romanilasten ja -nuorten osallistumis- ja harrastusmahdollisuuksia, romaniväestön asumista, kansainvälistä romanipolitiikkaa ja romanipoliittisen ohjelman toimeenpanoa ja seuranta.
17. Romanilasten ja -nuorten koulutukseen osallistumisen vahvistamisessa on painotettu yhteistyötä romanivanhempien kanssa. Romaninuoret perustavat perheen usein varhaisella iällä. Tästä syystä muun muassa koulujen oppilashuollossa tulisi kiinnittää huomiota aikuistumiseen ja tasapainoiseen parisuhteeseen liittyviin kysymyksiin.
18. Erityisesti romaninaiset ovat aktiivisia hakeutumaan koulutukseen ja työmarkkinoille. Romanipoliittisen ohjelman yksi tavoite on vahvistaa ja kehittää romaniväestön ammatillista aikuis-koulutusta ja keinoja työllistymisen tueksi.

19. Yksi keskeinen kehittämiskohde romanipoliittisessa ohjelmassa on perhetyön kehittäminen sosiaalitoimessa ja neuvolatoiminnassa. Lisäksi toteutetaan laaja tutkimus romaniväestön elinolosuhteiden, terveyden ja hyvinvoinnin sekä asumisen liittyvän tilanteen ja palvelutarpeiden selvittämiseksi.
20. Kunnat ovat keskeisiä toimijoita toteuttaessaan poikkihallinnollisia toimenpiteitä paikallistasolla. Erityisesti romaniväestön yhdenvertaisuutta edistävien ja peruspalveluja täydentävien toimintakäytäntöjen toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja. Romanipoliittiseen ohjelmaan sisältyy ehdotus kuntien erityisavustukseksi ohjelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.
21. Romaninaisten kohtaamasta syrjinnästä, heihin kohdistuvasta väkivallasta tai romaninaisista esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon käyttäjinä ei ole käytettävissä kattava tutkimustietoa, koska henkilöitä ei rekisteröidä etnisin perustein.
22. Romaniasiain neuvottelukunnan mukaan useat romanipoliittisen ohjelman toimenpiteistä edistisivät toteutuessaan romanityttöjen ja -naisten syrjinnän ehkäisyä, yhdenvertaisuuden lisääntymistä ja sosio-ekonomisen aseman parantamista, vaikka ohjelmassa ei ole erityisesti romaniinaiisiin kohdistuvia toimintalinjauksia.
23. Romanijärjestöjen edustajat ovat tuoneet esiin huolensa romaninaisten kohtaamasta lähisuhdeväkivallasta ja tarpeesta ryhtyä toimenpiteisiin sen ehkäisemiseksi. Selvityksen laatiminen romaninaisten kohtaamasta perhe- ja parisuhdeväkivallasta on sisällytetty osaksi meneillään olevan kansallisen Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen toimintaohjelman 2010–2015 toimintasuunnitelmaa. Tavoitteena on myös kouluttaa etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä tunnistamaan väkivaltaa ja siihen puuttumista. Lisäksi tarvitaan riittävä määrä turvakoteja, joissa on asiantunteva henkilöstö romaninaisille, jotta heidän erityiset olosuhteensa yhteisön jäsenenä voidaan huomioida.
24. Romaniväestöön kuuluvien naisten asemaa on tuettu myös osana kansallista syrjinnän vastaista tiedotuskampanjaa, YES -hanketta. Kampanjan puitteissa toteutetaan parhaillaan romanijärjestöille suunnattua voimavaraistamisohjelmaa. Ohjelma tukee romaniyhteisön valmiuksia kehittää syrjinnän vastaisia hankkeita ja muuta toimintaa. Lisäksi hankkeen puitteissa valmistellaan romaniväestöön kohdistuvia stereotyyppioita purkavaa mediakampanjaa.

2.2 Saamelaisnaiset (loppupäätelmät, kohta 34)

25. Saamelaisnaisten asemaa ja heidän kohtaamansa moniperusteista syrjintää on nostettu esille kansallisen syrjinnän vastaisella YES –kampanjalla. Vuosina 2007–2009 järjestettiin kolme

arktista seminaaria saamelaisalueen viranomaisille yhdenvertaisuuden huomioimisesta eri hallinnonaloilla. Jokaisessa seminaarissa käsiteltiin saamelaisnaisten asemaa.

26. Vähemmistövaltuutetun toimisto on teettänyt tutkimuksen saamenkielisten palveluiden saatavuudesta saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt saamenkielen elvytysohjelman, jolla pyritään parantamaan saamenkielisten henkilöiden kielellisten oikeuksien toteutumista.
27. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseen osoitettu vuosittainen 600 000 euron suuruinen erillismääräraha on edistänyt saamelaisen alkuperäiskansan kielellisten ja kulttuuristen perusoikeuksien turvaamista saamelaisten kotiseutualueella. Määrärahan avulla saamelaiset voivat keskeisesti vaikuttaa heille suunnattujen palvelujen toteuttamiseen, järjestämistapoihin ja sisältöihin ja näin ohjata kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämistä ja kehittämistä. Saamenkielisestä palvelutuotannosta vastaavat pääosin kunnat. Joitakin palveluja tuottavat myös järjestöt ostopalveluna. Määrärahalla on muun muassa järjestetty päivähoitoa, palkattu kotiavustaja, lähihoitaja sekä lastensuojelun perhetyöntekijä, kylätöntekijä, hoivatyöntekijä, toiminnanohjaaja ja terveydenhoitaja Saamenkielisiä sosiaali- ja terveystalveluja ei kuitenkaan ole riittävästi eikä kaksikielistä ammattihenkilöstöä ole aina tarjolla. Inarin- ja koltansaamenkielisestä materiaalista on puutetta.
28. Sosiaali- ja terveystalveluministeriön ja saamelaiskäräjien edustajat neuvottelivat joulukuussa 2009 muun muassa saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen rahoituksesta, saamelaisprojektien rahoituksesta, julkaisutoiminnasta, poronhoitajien työterveyshuollosta ja CEDAW-komitean päätelmistä ja suosituksista saamelaisnaisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Saamelaiskäräjät korosti saamelaisten perinteisiä vaikeuksia ottaa puheeksi suvulle kuuluvia asioita muiden kanssa. Ulkopuolisille ongelmista kertominen koetaan helposti koko suvun häpeäksi. Väkivallattomuuskasvatus tulisi aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
29. Saamelaisnaiset ovat kokeneet syrjintää, minkä vuoksi he hakeutuvat harvoin johtaviin asemiin yhteisöissään. Saamelaisväestöä koskevat tutkimukset sosiaalisesta elämästä, politiikasta, sekä järjestö- ja työelämästä eivät ole huomioineet sukupuolta.
30. Saamelaisalueella toteutetaan parhaillaan kolmivuotista hanketta, jonka tavoitteena on Suomen ja Norjan rajat ylittävän yhteistyön avulla parantaa palveluiden yleistä saatavuutta ja laatua. Hanke painottaa erityisesti saamenkielisiä palveluja. Hankkeen keskeiset toimenpiteet koskevat erikoissairaanhoidoa ja perusterveydenhuoltoa, lasten päivähoitoa ja lastensuojelua sekä van-

husten ja vammaisten palveluja. Hankkeessa selvitetään erityisesti palveluita ohjaavien normien sekä ohjaus- ja päätöksentekoprosessien tuntemusta molemmissa maissa.

31. Opetusministeriö osoittaa 205 000 euron vuotuisen määrärahan saamenkielisen kulttuurin ja saamelaisjärjestöjen toiminnan tukemiseen. Saamelaisten itsehallinnon periaatteiden mukaisesti saamelaiskäräjät päättää avustusten jakamisesta. Määräraha jaetaan avustuksina järjestöjen toimintaan, kulttuuriprojekteihin ja henkilökohtaisina apurahoina saamelaiskulttuuriin liittyvään taiteelliseen toimintaan. Apurahojen hakijoina ja saajina naisia on viime vuosina ollut ylivoimaisesti miehiä enemmän. Opetusministeriö avustaa erikseen saamelaisnuorten taidetapahtumaa, joka on osa valtakunnallista ”Nuori kulttuuri” -toimenpidekokonaisuutta. Sekä saamelaisyrittäjät että -pojat osallistuvat taidetapahtumiin aktiivisesti.

2.3 Vammaiset naiset (loppupäätelmät, kohta 36)

32. Vuonna 2010 hyväksyttiin vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2010–2015. Ohjelman tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen asema yhteiskunnassa puuttamalla heidän kokemiinsa epäkohtiin konkreettisin korjaus- ja kehittämistoimenpitein. Ohjelmaan sisältyvät kaikki politiikkalohkot kattavat toimenpiteet, jotka on jaoteltu 14 vammaispoliittisesti merkittävään sisältöalueeseen. Ohjelma sisältää 122 konkreettista toimenpidettä vallitsevien epäkohtien korjaamiseksi.
33. Vammaispoliittiseen ohjelmaan sisältyy myös vuosina 2014–2015 tutkimus vammaisuuden perusteella saatavasta erityisopetuksesta. Opiskelijamäärä ammatillisessa erityisopetuksessa on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Vuonna 2010 ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista noin 20 900 oli erityisopetuksessa. Vaikeimmin vammaisten koulutukseen pääsyä on edistetty selkeästi viimeisten vuosien aikana kehittämällä ammatillisen erityisopetuksen järjestämisverkkoa sekä lisäämällä opiskelijapaikkoja. Ammatillisen koulutuksen kokonaisvolyyymiin tehdyt lisäykset (vuosina 2008–2010 yhteensä 11 700 opiskelijapaikkaa) ovat edistäneet myös niiden opiskelijoiden koulutukseen pääsyä, joiden tuen tarve on lievempi kuin vaikeimmin vammaisilla. Erityisopiskelijoista ei ole tietosuojaesitystä johtuen saatavissa riittävän tarkkoja tilastotietoja esim. moninkertaisen koulutuksen arviointia varten. Riittävien tilastotietojen puuttuminen vaikeuttaa todellisen koulutustarpeen arvioimista.
34. Tilastokeskuksen tiedonkeruu koskee vain tutkintotavoitteisessa koulutuksessa olevia. Tilastotoiminnan ulkopuolella ovat vammaisten valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa olevat opiskelijat. Vuonna 2009 ammatillisissa erityisoppilaitoksissa oli tutkintotavoit-

teisessa koulutuksessa 2 536 opiskelijaa, joista naisia oli 906. ja miehiä 1630. Muissa ammatillisissa oppilaitoksissa oli tutkintotavoitteisessa koulutuksessa 15 725 erityisopiskelijaa, joista naisia 6 459 ja miehiä 9 266. Ammatillisessa peruskoulutuksessa oli tutkintotavoitteisessa koulutuksessa yhteensä 18 261 erityisopiskelijaa, joista naisia 7 365 ja miehiä 10 896.

35. Koska vammaiset naiset ovat korkeassa vaarassa syrjäytyä työelämästä kokonaan tai he saavat pientä palkkaa, heidän työllistämistään pyritään edistämään usean viranomaisen toimesta muun muassa palkkatukitoilla, työharjoittelulla, työelämävalmennuksilla ja työkokeiluilla. Vammaisten naisten työllistämistä käsitteleviä tutkimuksia ei Suomessa ole tehty. Vammaisten työllistymistä voitaisiin helpottaa edelleen työolosuhteiden järjestelytuella.
36. Vammaispalvelulaitosten valvonnassa tulee kiinnittää entistä paremmin huomiota väkivallan ja hyväksikäytön esiintyvyyteen. Väestöliiton elokuussa 2011 julkaiseman tutkimuksen mukaan kolmannes kehitysvammaisista on ollut seksuaalisen ahdistelun kohteena. Tutkimuksen mukaan riski kohdata seksuaalista hyväksikäyttöä on kehitysvammaisilla naisilla 4-10 -kertainen vammattomiin verrattuna ja kehitysvammaisilla lapsilla kaksinkertainen.
37. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaan 2010–2015 sisältyy erityisesti väkivaltaa kokevan vammaisten naisten olosuhteiden parantamiseen ja avunsaannin helpottamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Tällaisia ovat opaskirjan laatiminen vammaisten naisten kokeman väkivallan tunnistamisesta ja heidän auttamisestaan tunnistamista helpottavin tapausesimerkein. Lisäksi vuosina 2014–2015 toteutetaan kaksi tutkimusta vammaisten naisten avun tarpeesta väkivallasta selviytymiseen. Tutkimuksissa on tarkoitus selvittää vammaisten naisten kokeman väkivallan yleisyyttä ja muotoja sekä vammaisten naisten omien kokemusten pohjalta sitä, millaista apua he tarvitsevat.
38. Sisäasiainministeriön koordinoimalla YES – hankkeella on toteutettu erilaisia toimenpiteitä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Esimerkkejä toteutetuista toimenpiteistä ovat vammaisjärjestöille suunnattu voimavaraistamisohjelma sekä työnantajille vammaisen tai osatyökykyisen palkkaamiseksi laadittu opas.

2.4 Maahanmuuttajanaiset (loppupäätelmät, kohta 30)

39. Hallitusohjelmien 2003–2010 maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteena oli rasismin nollatoleranssi. Maahanmuuttajataustaisten naisten asema on kuitenkin monin osin edelleen heikko kielen ja koulutuksen sekä työllistymisen osalta. Maahanmuuttajataustaisten naisten heikkoa asemaa saattavat osittain selittää myös naisten asemaan liittyvät vallitsevat vähemmistöyhteis-

sön sisäiset normit. Vähemmistövaltuutettu on pitänyt tarpeellisenä maahanmuuttajataustaisten naisten aseman tutkimista systemaattisemmin.

40. Uusi laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, kotoutumislaki) tuli voimaan 1.9.2011. Lain valmistelussa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, miten maahanmuuttajanaisten asemaa yhteiskunnassa ja työelämässä voidaan parantaa. Lain soveltamisalaa laajennettiin aikaisemmasta. Lisäksi lakiin sisältyy toimenpiteitä työelämän ulkopuolella olevien maahanmuuttajanaisten kotoutumisen parantamiseksi sekä yhteiskuntaan että työelämään. Väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten ja heidän lastensa kotoutumista tuetaan lailla erityistoimin. Lain myötä maahanmuuttajille annetaan aktiivisesti ja useilla kielillä aiempaa enemmän monipuolista tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, työelämästä, palvelujärjestelmästä sekä kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista.
41. Kotouttamislaissa säädetään yksilöllisistä kotouttamissuunnitelmista. Kotouttamissuunnitelmat laaditaan työ- ja elinkeinotoimistoon rekisteröityneelle työnhakijalle ja kunnan toimeentulotukea saavalle henkilölle sekä muulle kotouttamissuunnitelman tarpeessa olevalle henkilölle. Kotouttamissuunnitelma voidaan eräissä tapauksissa laatia myös perheille. Silloin suunnitelmissa tulee huomioida yksilöllisten kotouttamissuunnitelmien sisältö. Lain mukaan paikallistasolla eri viranomaisten ja järjestöjen yhteistyönä laadittavissa kotouttamisohjelmissa tulee käsitellä omana kohtanaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja sen ehkäisyä.
42. Uusi laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Laissa pyritään huomioimaan entistä paremmin haavoittuvassa asemassa olevien asema. Laki edellyttää kansainvälistä suojelua hakevan, tilapäistä suojelua saavan sekä ihmiskaupan uhrin erityistarpeiden nimenomaista huomioimista. Erityistarpeen arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö pikimmiten asian vireille tulon jälkeen. Käytännössä työ aloitetaan yleensä viikon sisällä vastaanottokeskukseen saapumisesta. Myös vastaanottokeskusten työntekijöillä on velvollisuus kertoa viranomaisille huomattessaan asiakkaan mahdollisia erityistarpeita. Majoitus ja muut palvelut vastaanottokeskuksissa tulee järjestää siten, että haavoittuvassa asemassa olevat tuntevat olonsa mahdollisimman turvalliseksi.
43. Sisäasiainministeriössä kehitetyn kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantarjestelmän avulla kerätään säännöllistä tietoa kotoutumisen tilasta, kuten esimerkiksi maahanmuuttajien elinoloista, työllistymisestä, koulutuksesta ja osallistumisesta. Tiedot kerätään myös sukupuolittain. Lisäksi terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksella on meneillään tutkimushanke, jonka avulla saadaan tietoa maahanmuuttajien terveydentilasta, hyvinvoinnista ja palvelukokemuksis-

ta ja niihin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa henkilöitä tilastoidaan äidinkielen pohjalta. Kaikissa ammatillisen koulutuksen oppimuodoissa muun kuin suomen, ruotsin taikka saamenkielisten naisten osuus on miesten osuutta korkeampi. Liite 1.

44. Kunnat vastaavat Suomessa maahanmuuttajien kotoutumisesta. Kunnissa on toteutettu maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystalveluihin liittyviä hankkeita ja kehitetty hyviä käytäntöjä. Vuonna 2010 käynnistettiin projekti, jossa selvitetään monipuolisesti ja seurataan työikäisten työllisten ja työelämän ulkopuolella olevien maahanmuuttajien terveyttä ja toimintakykyä sekä pyritään tunnistamaan työllisyyttä ylläpitävien ja edistävien kehittämistoimien tarpeita ja vaikutuksia. Projektin kohderyhmänä on 3000 venäläis-, somalialais- ja kurditaustaista aikuista kuudessa kaupungissa. Hanke päättyy 31.12.2012, jonka jälkeen tulokset ovat saatavilla.
45. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on kiinnitetty huomiota maahanmuuttajien ja muiden haavoittuvien ryhmien turvallisuuden lisäämiseen. Esimerkiksi kunniaiväkivallan tunnistamiseksi, siihen puuttumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi on valmistelussa useita toimenpiteitä. Sisäasiainministeriön asettaman poikkihallinnollisen työryhmän mietintö viranomaisten koulutuksen kehittämistä kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamiseksi valmistui keväällä 2011. Mietintöön sisältyy ehdotus kaksiosaisen koulutuksen järjestämisestä. Peruskoulutus suunnattaisiin kaikille viranomaistahoille ja syventävä jatkokoulutus ammattiryhmittäin. Kustannukset ehdotetaan katetavaksi valtion budjetista.

Artikla 3

3 HALLITUSOHJELMA

46. Vuosille 2007–2011 tehdyn hallitusohjelman tasa-arvopoliittisten linjausten sisältöä on käsitelty edellisessä määräaikaissäraportissa.
47. Hallitus hyväksyi heinäkuussa 2008 tasa-arvo-ohjelman edistääkseen ja koordinoidakseen sukupuolten tasa-arvon lisäämiseen tähtääviä toimia. Ohjelman painopisteet olivat sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen, naisten urakehityksen edistäminen, tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaaion lieventäminen, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen, naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen sekä tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen ja tasa-arvoselonteon laatiminen. Ministeriöiden yhteinen seurantaryhmä kokosi loppuraportin, joka julkaistiin 15.4.2011. Raporttiin on kirjattu myös onnistuneet tasa-arvon edistämistoimet.

48. Pääministeri Kataisen hallitusohjelman painopistealueita ovat muun muassa köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen. Hallitus on sitoutunut naisten ja miesten välisen tasa-arvon parantamiseen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen jatkamiseen. Naisten ja miesten välinen tasa-arvo keskeisenä yhteiskunnallisena päämääränä on otettava huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Molemmille sukupuolille tulee taata yhtäläiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet. Hallitusohjelman mukaan vaalikauden alussa laaditaan tasa-arvo-ohjelma, jossa otetaan huomioon eduskunnan vuonna 2010 hyväksymä valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta sekä edellisen tasa-arvo-ohjelman loppuarviointi. Uuden tasa-arvo-ohjelman valmistelu aloitettiin syksyllä 2011.
49. Hallitus on myös sitoutunut jatkamaan naisten ja miesten palkkaeron kaventamista enintään 15 %:iin vuoteen 2015 mennessä. Tämän toteuttamiseksi hallitus käynnistää kaksi laaja-alaista tutkimushanketta. Toinen niistä käsittelee työelämän rakennemuutosten ja muuttuvien työelämätarpeiden vaikutuksia molempien sukupuolten työllisyyteen, työmarkkina-asemaan, työmarkkinoille kiinnittymiseen, urakehitykseen, työssä jatkamiseen ja hoitovastuun jakautumiseen. Toinen puolestaan käsittelee sukupuoliennakkoluulojen ja -odotusten vaikutusta koulutus- ja uravalintoihin. Hallitus on myös sitoutunut perheen ja työn yhteensovittamisen jatkamiseen muun muassa kehittämällä perhevapaajärjestelmää isille merkittyyjä vapaita lisäämällä. Hallitus edistää toimivaa perheen ja työn yhteensovittamista uusien toimintamallien edistämiseksi.
50. Hallitusohjelman mukaisesti Suomen ensimmäisen kansallisen ihmisoikeustoimintaohjelman laatiminen aloitettiin syyskuussa 2011. Lisäksi hallitus on sitoutunut antamaan eduskunnalle laajemman ihmisoikeuspoliittisen selonteon, jossa seurataan asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hallitusohjelman mukaan ihmisoikeuksien valvontaa tulee vahvistaa kaikissa EU:n jäsenmaissa romaneihin ja muihin vähemmistöihin kohdistetun syrjinnän torjumiseksi.

4 TASA-ARVOSELONTEKO

51. Hallitus antoi ensimmäisen tasa-arvoselonteon eduskunnalle lokakuussa 2010. Selonteossa linjataan Suomen hallituksen tasa-arvopoliittikkaa vuoteen 2020 saakka. Selonteon tavoitteena on vahvistaa pitkäjänteistä ja suunnitelmallista sukupuolten tasa-arvon edistämistä. Selonteko painottaa sitoutumista tasa-arvopoliittikan toimeenpanoon kaikilla tasoilla. Selonteossa tarkastellaan harjoitetun tasa-arvopoliittikan tavoitteita, toimenpiteitä ja niiden vaikuttavuutta sekä sukupuolten tasa-arvon kehittymistä viimeisten runsaan kymmenen vuoden aikana. Selonteon teemat ovat päätöksenteko, koulutus ja tutkimus, työelämä, työ- ja perhe-elämän yhteensovit-

taminen, miehet ja tasa-arvo, naisiin kohdistuva väkivalta, lähisuhdeväkivalta ja ihmiskauppa sekä tasa-arvoviranomaisen asema ja sukupuoli- ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen. Tasa-arvoselonteko kattaa hallitusten tasa-arvopoliittikan 1990 –luvun loppupuolelta alkaen. Selonteossa käsitellään tasa-arvopoliittikkaa läpileikkaavasti maahanmuuttajien ja vähemmistöryhmien näkökulmasta. Liite 2.

52. Seuraava tasa-arvoselonteko annetaan eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä ja väliraportti selonteon toimeenpanon edistymisestä vuoden 2016 loppuun mennessä.

5 TASA-ARVOBAROMETRI

53. Tilastokeskuksen tekemä neljäs tasa-arvobarometri julkaistiin vuonna 2008. Barometri tarkastelee suomalaisten naisten ja miesten sukupuolen tasa-arvoon liittyviä arvioita ja asenteita sekä kokemuksia tasa-arvon toteutumisesta työelämässä, koulussa ja perhepiirissä. Barometrissä tarkastellaan muutoksia 10 vuoden ajalta. Useassa mitatussa asiassa ei ole tapahtunut muutoksia. Jonkin verran muutosta oli havaittavissa muun muassa isän roolin vahvistumisessa perheessä, korkeasti koulutettujen naisten sukupuolestaan kokemien haittojen lisääntymisessä työssä sekä naisten kokeman seksuaalisen häirinnän lisääntymisessä. Uuden tasa-arvobarometrin 2012 valmistelu on käynnistynyt.

6 SUKUPUOLTEN TASA-ARVON VALTAVIRTAISTAMINEN VALTION- JA KUNNALLISHALLINNOSSA

54. Hallitus aloitti syksyllä 2009 sukupuoli- ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen ja sen ohjausrakenteiden vahvistamisen. (Loppupäätelmät, kohta 12.) Asiaa ryhdyttiin käsittelemään säännöllisesti hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä. Samalla päätettiin, että ministeriöiden ylimmissä virkamieskokouksissa käsitellään säännöllisesti sukupuoli- ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toimeenpanoa ministeriöissä. Ohjausrakenteen vahvistamisen lisäksi valtavirtaistamisen koordinaatio ministeriöissä on vahvistunut. Avainasemassa ovat ministeriöiden toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät, joiden tarkoituksena on tukea ministeriöiden virkamiesten valtavirtaistamistyötä. Valtavirtaistamisen painopistealueina ovat lainvalmistelu, talousarvion laadinta sekä muut tasa-arvon kannalta merkittävät hankkeet. Sukupuolivaikutusten arviointi ei ole kuitenkaan toistaiseksi kovin yleistä ministeriöissä lainsäädäntöehdotuksia valmisteltaessa.
55. Valtavirtaistamiskoulutukseen on ollut käytettävissä EU:n varoja vuosina 2008–2009 yhteensä 200 000 euroa. Vuonna 2011 käynnistettiin kansallinen budjettivaroin 80 000 eurolla ministeriöiden valtavirtaistamistyötä tukeva hanke.

56. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan 2008 – 2011 sisältyi tasa-arvotyötä toteuttavien viranomaisten ja naisjärjestöjen resurssien vahvistaminen. Erityisesti tasa-arvotyössä toimivat järjestöt ovat kuitenkin edelleen kritisoineet resurssien riittämättömyyttä.
57. Sukupuolinäkökulman huomioiminen on tärkeää myös kuntatasolla, erityisesti merkittävien yhteiskunnallisten uudistusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Hallitus on vahvistanut kuntien tasa-arvotyön tukea. Euroopan sosiaalirahaston osarahoituksella on käynnistetty kaksi hanketta, joiden tarkoituksena on konkretisoida ja mallintaa tasa-arvon edistämistyötä kuntien ja valtion alue- ja paikallishallinnon toiminnassa. Hankkeet päättyvät 2012 ja niiden yhteenlaskettu budjetti on 850 000 €
58. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toteutumisen seuraaminen kuntatasolla on tärkeää, koska kuntien yhdistäminen on käytännössä merkinnyt palveluiden siirtymistä aiempaa kauemmas. Koska palveluiden käyttäjistä enemmistö on naisia, tasa-arvonäkökohdat tulee tiedottaa. Kuntien rakenneuudistusten yhteydessä on myös seurattava kiintiösäännösten toteutumista kaikilla hallinnon eri tasoilla.
59. Puolustusvoimat on arvioinut käyttävänsä tasa-arvotyöhön noin 12 henkilötyövuotta vuositasolla. Määrä vastaa noin 600 000 euroa vuosittain. Sisäasiainministeriön puolestaan perustettiin vuoden 2008 hallintouudistuksen yhteydessä yhdenvertaisuuden vastuualue. Sen tehtäviin kuuluu muun muassa tukea ja seurata viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelua ja toimeenpanna syrjinnän seurantajärjestelmää. Sisäasiainministeriössä on toiminut vuosina 2008–2010 myös asiantuntijaryhmä, joka on tehnyt muun muassa kyselytutkimuksen kuntien yhdenvertaisuussuunnittelun tilasta ja pyrkinyt yhdenmukaistamaan yhdenvertaisuussuunnittelua eri tavoin koulutuksen ja tiedotuksen avulla eri puolella Suomea.
60. Valtakunnallinen tasa-arvotiedon keskus Minna perustettiin 2009 lopussa. Minna kokoaa, välittää ja edistää merkittävällä tavalla sukupuolten tasa-arvoon liittyvää tietoutta.
61. Suomeen vuonna 2012 perustettava ihmisoikeuskeskus mahdollistaa sukupuolinäkökulman vahvistamista sekä valtavirtaistamista.

Artikla 4

7 TASA-ARVOLAIN KIINTIÖSÄÄNNÖS

62. Tasa-arvolain (609/1986) sisältämä kiintiösäännös on ollut vaikuttava. Vuonna 2009 kaikissa valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden asettamissa hankkeissa varsinaisista jäsenistä oli

naisia 45 %. Kunnanhallituksissa ja kunnallisissa lautakunnissa on kiintiösäännöksen mukaiset osuudet naisia ja miehiä: vuoden 2009–2012 valtuustokauden alussa naisten osuus oli kunnanhallitusten jäsenistä oli 46 % ja lautakunnissa 48 %. Naisten osuutta valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa on pyritty nostamaan hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan sisältyvillä tavoitteilla. Naisten määrän lisääminen 40 %:iin on onnistunut valtionyhtiöissä ja valtionenemmistöisissä pörssi-yhtiöissä.

63. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta julkaisi vuonna 2009 tutkimuksen ”Sukupuoli eduskunnan asiantuntijakuulemisissa”. Tutkimuksen mukaan vuoden 2005 asiantuntijakuulemisissa joka kolmas (33,9 %) oli naisia ja kaksi kolmannesta (66,1 %) miehiä. Nais- ja miespuolisten asiantuntijoiden osuus vaihteli valiokunnittain. Naispuolisia asiantuntijoita kuultiin useammin valiokunnissa, joissa naisia oli myös jäseninä eniten. Naisia oli eniten julkisen sektorin asiantuntijoissa (38 %) ja vähiten tieteen ja taiteen aloilla (17 %). Eri vähemmistöryhmien edustajia kuultiin valiokunnissa harvoin. Työmarkkinoiden osuus kaikista kolmannen sektorin kuulemisista muodosti 47,5 %.

Artikla 5

8 NAISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA

64. Vuoden 2009 kansallisessa uhritutkimuksessa naiset ilmoittivat kokeneensa yleisimmin väkivaltaa työssään (5,2 % naisista). Tutkimuksen mukaan naisten kokema väkivalta on pysynyt 2000 –luvulla jokseenkin samalla tasolla ja naiset kokevat perheväkivaltaa edelleen miehiä useammin (1,7 % naisista). Naisiin kohdistuneissa perheväkivaltatilanteissa noin puolessa tekijänä oli nykyinen puoliso ja neljäsosassa entinen puoliso tai kumppani. Suomessa on tehty kaksi pelkästään naisia koskevaa uhritutkimusta. Ne tuottivat kansallisia uhritutkimuksia suuremmat luvut naisiin kohdistuvasta väkivallasta, erityisesti parisuhdeväkivallasta. Erot selittynevät kysymysten ja tiedonkeruutapojen eroilla.
65. Sisäisen turvallisuuden laajennettu ministeriryhmä hyväksyi kesäkuussa 2010 naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämishjelmaan vuosille 2010–2015. Toimintaohjelmaan sisältyy 66 eri toimenpidettä. Ohjelmaan ei sisälly budjettia. Noin puoleen toimintaohjelmaan kirjatusta toimenpiteistä on jo laadittu toimeenpanosuunnitelma. Toimenpiteet keskittyvät parisuhdeväkivallan uusiutumisen ehkäisyyn, seksuaalisen väkivallan vähentämiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien naisten suojelemiseen. Ohjelma on myös käännetty englanniksi (liite 3). Ohjelman valmistelussa otettiin huomioon Suomen kansainväliset velvoitteet, kuten CEDAW –

sopimus sekä Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisen sopimuksen neuvotteluissa esille nousseet kysymykset.

66. Hallitusohjelmassa sitoudutaan huolehtimaan kansallisen naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisohjelman toimeenpanosta, turvataan seksuaalisen väkivallan uhreille katkeamaton hoitoketju ja kiinnitetään huomiota turvakotipaikkojen alueellisesti tasaisempaan jakaantumiseen.
67. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisohjelma julkaistiin laajalla kampanjalla. Lisäksi eri viranomais- sekä kansalaisjärjestötahot ovat järjestäneet yhdessä ja erikseen useita tilaisuuksia, joissa on käsitelty naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Asiapohjaisen tiedon jakaminen ja tietoisuuden lisääminen ovat avainasemassa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisten toimien tehostamisessa ja asenteiden muokkaamisessa.
68. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemisen koordinoinnin tehostamiseksi on asetettu ministeriöiden välinen poikkihallinnollinen virkamiestyöryhmä. Työryhmän tehtävänä on muun muassa koordinoida hallinnonalojen yhteistyötä ja vahvistaa asiantuntijaresursseja naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisessa työssä. Työryhmän toimikautta on jatkettu vuoden 2011 loppuun saakka. Työryhmä raportoi laajennetulle sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle.
69. Kuntatasolla lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn koordinoitua parannetaan päivittämällä kuntien yhdyshenkilöverkoston.
70. Terveystieteiden tutkimuskeskus pilotoi hanketta vakavan parisuhdeväkivallan vähentämiseksi ja uhrien tukemiseksi (MARAK). Myös poliisilla oli keskeinen rooli hankkeessa. Hanke päättyi syyskuun lopussa 2011 ja arviointi hankkeesta valmistuu keväällä 2012. Oikeusministeriö on myöntänyt valtiontukea lukuisiin paikallisiin rikosentorjuntahankkeisiin, joiden tavoitteena tai osatavoitteena on ollut naisiin kohdistuvan väkivallan tai perheväkivallan ehkäisy (liite 4). Tämän lisäksi oikeusministeriö tuki vuonna 2011 kuutta rikosentorjuntahanketta, jotka edistävät naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämistä, yhteensä 72 900 eurolla.

8.1 Lainsäädäntötoimenpiteet

71. Hallitusohjelmaan sisältyy seksuaalirikossäännösten uudistaminen siten, että se turvaa paremmin seksuaalisen itsemääräämisoikeuden. Oikeusministeriössä valmistellaan arviomuistiota raiskausrikosten lainsäädännöllisistä muutostarpeista. Raiskausrikoksia ja vainoamista koskevia säännöksiä on tarkoitus tarkistaa antamalla niistä hallituksen esitykset eduskunnalle vuoden 2012 aikana. Tasa-arvobarometrin 2008 mukaan vastaajat pitivät sukupuolestaan riippumatta

Suomessa annettavia raiskaustuomioita liian lievinä. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos viimeistelee tutkimusta raiskausrikosten rangaistuskäytännöistä.

72. Pakkoavioliittokysymys tulee tarkasteltavaksi ihmiskauppadirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.
73. Lievät pahoinpitelyrikokset, jotka kohdistuvat alaikäiseen, tekijälle läheiseen henkilöön tai henkilöön, joka suorittaa työtehtäviään muutettiin 1.1.2011 lukien lakimuutoksella (1082/2010) asianomistajarikoksesta virallisen syytteen alaiseksi teoksi.
74. 1.6.2011 tuli puolestaan voimaan rikoslain (495 /2011) 20 luvun muutos. Muutoksella säädetään raiskausrikoksiksi kaikki teot, joissa rikoksentekijä on sukupuoliyhteydessä uhrin kanssa käyttämällä hyväksi uhrin puolustuskyvyttömyyttä. Raiskauksiksi katsotaan myös tilanteet, joissa uhri on itse aiheuttanut puolustuskyvyttömyytensä. Muutoksen tarkoituksena on parantaa raiskauksen uhrien asemaa. Erityisesti naisjärjestöt ovat kritisoineet lakimuutosta riittämättömänä ja nostaneet esille raiskausrikosten tunnusmerkistön arvioimisen edelleen tekijän tarkoituksen, ei uhrin suostumuksen puuttumiseen pohjalta.
75. Euroopan neuvoston lasten seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä koskeva yleissopimus tuli Suomessa voimaan 1.10.2011. Lakiin sisältyy huomattava määrä lainsäädäntömuutoksia, jotka vahvistavat lasten oikeuksia. Kysymyksestä on raportoitu lapsen oikeuksien komitealle toimitetussa määräaikaissäraportissa CRC/C/FIN/4.

8.2 Sukuelinten silpominen

76. Vuonna 2011 on käynnistetty valmistelutyö tyttöjen ympärileikkauksen ennaltaehkäisyn ja jälkihoidon toimintaohjelman laatimiseksi. Ongelmallisena on pidetty erityisesti asian tunnistamista.

8.3 Ikääntyneisiin kohdistuva väkivalta

77. Rikoksentorjuntaneuvoston työryhmän syyskuussa 2011 valmistuneessa selvityksessä on kiinnitetty huomiota ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan ja muiden rikosten esiintymiseen sekä toimiin niiden ehkäisemiseksi. Selvityksessä on pohdittu kysymyksiä sekä ikääntyneiden naisten että miesten näkökulmasta. Ikääntyneiden turvallisuuden parantaminen on otettu vuonna 2011 yhdeksi rikoksentorjunnan valtionavun priorisointikohteeksi. Oikeusministeriö myönsi Suomen Vanhusten turvakotiyhdistys ry:n Suvantolinja-hankkeeseen 22 000 euroa. Kyse on

valtakunnallisesta maksuttomasta puhelinpalvelusta, jossa välitetään apua, neuvoa ja ohjausta kaltoinkohtelua, hyväksikäyttöä ja väkivaltaa taikka niiden uhkaa kokeneille ikääntyneille.

8.4 *Kuritusväkivalta ja tyttöjen seksuaalinen häirintä*

78. Kuritusväkivallan vastaista kansallista toimintaohjelmaa laatinut työryhmä luovutti raporttinsa peruspalveluministerille lokakuussa 2010. Työryhmä suositti muun muassa, että lapsiperheille tarjotaan tukea ja apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta vanhempien uupuminen ja mielenterveysongelmat estettäisiin. Yksi riskiryhmistä kuritusväkivallan osalta ovat maahanmuuttajaperheet, joiden kotimaissa kuritusväkivalta on voinut olla sallittua. Lapsen oikeuksista tiedottamisella voidaan ehkäistä myös tyttöihin erityisesti kohdistuvia väkivallan muotoja, kuten kunniaväkivaltaa ja sukuelinten silpomista.
79. Vuoden 2008 lapsiuhritutkimuksen mukaan lapsilla on vähemmän seksuaalikokemuksia aikuisen kanssa kuin 20 vuotta sitten. Toisaalta heillä on nykyisin enemmän kielteisiä seksuaalikokemuksia kuin aikaisemmin. Erityisesti tyttöjen Internetissä kokema seksuaalinen häirintä ja "ehdottelu" on yleistä, mutta johtaa harvoin todelliseen kanssakäymiseen.
80. Poliisin tietoon tulleiden lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskeneiden rikosten määrä on lisääntynyt vuosien 2000 ja 2008 välillä, mutta laskenut vuonna 2009. On arveltu, että lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia tulee enemmän julki yleisen tietoisuuden lisääntyttyä sekä teknologian mahdollistaessa hyväksikäytön tapahtumisen entistä helpommin.

8.5 *Lähestymiskielto*

81. Vuonna 2009 ilmestyi laaja tutkimus perheen sisäisistä lähestymiskielloista. Tutkimuksen mukaan lähestymiskieltojuttuihin liittyvä väkivalta oli ollut vakavaa ja pitkään jatkunutta. Väliaikaiset perheen sisäiset lähestymiskiellot raukeavat usein, koska kiellon hakija ei jatka prosessia alioikeudessa. Tutkimuksen mukaan kieltoon määrätyt eivät olleet usein saaneet rikosoikeudellisia seuraamuksia lähisuhdeväkivallasta, vaikka väkivalta oli jatkunut pitkään.
82. Poliisin päivitetty lähestymiskielto-ohje tuli voimaan 1.7.2010. Ohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja täsmentää poliisilaitosten toimintaa. Käytännössä lähestymiskiellon valvonta on vaikeaa ja ilmoituksen tekeminen lähestymiskiellon noudattamatta jättämisestä jää yleensä uhrin varaan. Oikeusministeriössä selvitetään sähköisen valvonnan mahdollisuuksia lähestymiskieltoa valvottaessa.

8.6 *Sovittelu*

83. Hallitusohjelmassa on linjattu, että sovittelun käyttöä tulee rajata lähisuhdeväkivaltarikoksissa. Sovittelusta ja sen tuloksellisuudesta erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi ja naisten ihmisoikeuksien kunnioittamiseksi vallitsee ristiriitaisia näkemyksiä ja tutkimustuloksia. Nykyisin kuitenkin aletaan ymmärtää yhä laajemmin naisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteitä. Ymmärretään, että naisiin kohdistuvan väkivallan sovittelussa on kaksi eriarvoista osapuolta, joista väkivallan uhri on tekijään verrattuna usein heikommassa ja alisteisessa asemassa. Vaikka sovittelusta on saatu myönteisiäkin tuloksia, niin perusasetelmaa ei pidetä suotuisana kestävien tulosten saavuttamiseksi.
84. Sovittelua koskevan lain (1015/2005) mukaan vain poliisilla ja virallisella syyttäjällä on oikeus lähettää juttuja sovitteluun. Seksuaalista väkivaltaa ei sovitella. Laki myös kieltää sovittelun, jos tekijä on syyllistynyt väkivaltaan aiemmin. Euroopan unionissa
85. Euroopan neuvoston suositusten mukaan lähisuhdeväkivaltaa ei tulisi sovitella. Valtakunnansyyttäjän 2007 antaman ohjeistuksen mukaan sovittelua tulisi käyttää lähinnä asianomistajarikoksissa. Oikeusministeriö on myös todennut, ettei väkivaltaa sisältävissä tilanteissa huoltoriitoja tulisi sovitella. Vuonna 2011 laadittiin lähisuhdeväkivallan sovitteluun käytännön kokemusten pohjalta valtakunnallisesti yhtenäisesti sovellettavat hyvät käytännöt.
86. Liitteessä 5 on tilastotietoa sovittelusta. Sovittelun tilastointia kehitetään siten, että vuonna 2012 tilastot ovat saatavissa sovitteluun tulevien tapausten osapuolista sukupuolen ja rikosaseman mukaisesti.

8.7 *Palveluverkosto*

87. Väkivallan uhrien palveluiden kehittämiseksi sosiaali- ja terveysministeriö ja kuntaliitto ovat luoneet vuonna 2008 suositukset kuntien sosiaali- ja terveystoimelle. Suositukset sisältävät suuntaviivat väkivallan ehkäisyyölle ja ohjeistavat sekä palveluiden organisoinnissa että tarjonnassa.
88. Väkivallan ehkäisypalveluita tuottavien järjestöjen rahoitus perustuu pitkälti projektirahoitukseen. Lähi- ja perheväkivallan uhreille tarkoitettut turvakodit ovat keskeinen auttamispalveluita tarjoava taho.
89. Kriisipuhelinneuvonta on osa kuntien sosiaalipalveluita. Myös useat järjestöt pitävät kriisipuhelinpalveluita. Suomessa ei ole vielä käytössä maksutonta ympärivuorokautista puhelinneuvontaa.

vontaa väkivallan uhreille. Raisauskriisikeskusten lukumäärä alittaa Euroopan neuvoston suosituksen yksi 200 000 asukasta kohden.

90. Väkivaltaa kohdanneille maahanmuuttajille kohdistettuja palveluita on toistaiseksi vähän. Maahanmuuttajanaiset hakeutuvat turvakoteihin yhdeksän kertaa useammin kuin valtaväestöön kuuluvat naiset. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteiden tunnistamista ja uhrien auttamista on myös kehitettävä systemaattisesti.
91. Kuntien sosiaali- ja terveystoimelle laadituissa lähisuhde- ja perheväkivallan suosituksissa kuntia kehoitetaan huomioimaan erikseen vanhusten, vammaisten sekä lasten ja nuorten tarvitsemat palvelut. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tarvitseviin palveluihin on kiinnitetty huomiota naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämishajelmassa. Sosiaalihuoltolainsäädännön uudistamistyöryhmä pohtii ehdotuksia kuntien velvoittamiseksi järjestämään väkivallan uhreille tarkoitettuja akuutti- ja erityispalveluja. Työryhmän toimikautta on jatkettu 30.6.2012 saakka.

8.8 Turvakodit

92. Suomessa toimii 21 turvakotia, joista suurin osa on yhdistyspohjaisia. Turvakotien rahoitus perustuu pitkälti asiakaskohtaisiin kunnan maksusitoumuksiin ja ostopalvelusopimuksiin. Suomessa on 123 perhepaikkaa lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille.
93. Suomessa ei ole salaista turvakotia. Nimettömänä turvakodissa voi asioida vain puhelimitse tai avopalveluissa, ei turvakotijaksolla. Lapsen ja vanhemman turvallisuus voi vaarantua turvakodissa, koska väkivaltaa käyttävällä lapsen huoltajalla on lainmukainen oikeus tietää lapsensa olinpaikasta ja tavata. Vuonna 2011 on käynnistynyt salaisessa osoitteessa toimivan turvakotiverkostomallin kehittämishanke vakavan väkivallan tai sen uhan kohdanneille.
94. Yhtenäisiä turvakoteja koskevia laatusuosituksia on ryhdytty laatimaan. Valtakunnalliset turvakotipalveluita koskevat laatusuositukset puuttuvat toistaiseksi. Turvakotipalvelujen määrä ei ole kasvanut kansainväliset suositukset täyttävälle tasolle eivätkä turvakodit jakaannu maantieteellisesti riittävän tasaisesti. Yhden turvakotipalveluja tarjoavan kansalaisjärjestön rahoitusta on varmennettu pysyvämmälle pohjalle valtiosuusjärjestelmän kautta. Erityisesti kuntatalouden lähiajan haasteet vaikeuttavat osaltaan turvakotiverkoston riittävää ja monipuolista laajentamista.
95. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on valtakunnallistaa turvakotipalvelut vuoteen 2015 mennessä. Sosiaaliturvalainsäädännön uudistamishankkeeseen on tarkoitus sisällyttää

turvakotipalvelujen määrittäminen. Turvakotipalvelujen määrittämisessä tulee ottaa myös erityisen haavoittuvassa asemassa olevien naisten erilaiset tarpeet huomioon sekä turvakotipalvelujen tarjoaminen erityisryhmille.

8.9 Muut toimenpiteet

96. Suomi allekirjoitti ensimmäisten joukossa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan vastaisia toimia koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen. Yleissopimuksen ratifioimisvalmistelut aloitettiin syksyllä 2011.
97. Elokuussa 2011 järjestettiin kolmella paikkakunnalla samanaikaisesti ns. lutkamarssi (Slut Walk). Marssiin osallistui tuhansia henkilöitä. Media uutisoi tapahtumasta naisten oikeuksia korostaen.

9 VIESTIMIEN JA MAINONNAN STEREOTYPIAT

98. Mainontaan ja mediaan liittyviä tasa-arvokysymyksiä sekä median ja mainonnan seksualisoinnin puuttumiskeinoja selvitettiin osana tasa-arvo-ohjelman 2008–2011 toteuttamista. (Loppupäätelmät, kohta 20.) Mainontaa säädellessä kuluttajansuojalain nojalla viranomaisvalvonnalla sekä elinkeinoelämän itsesäätelyn kautta. Mainonnan eettinen neuvosto antaa pyynnöstä lausuntoja. Mainonnan eettisen neuvoston hyvää markkinointitapaa koskevien periaatteiden mukaan mainos on hyvän markkinointitavan vastainen, jos naista tai miestä käytetään katseenvangitsijana tai seksiobjektina ja sukupuolta käytetään alentavalla, väheksyvällä tai halventavalla tavalla tai jos naista tai miestä käytetään seksiobjektina tai asiattomasti katseenvangitsijana eikä sillä ole mainostettavan tuotteen tai palvelun kanssa mitään tekemistä. Periaatteiden mukaan mainos ei ole hyvän markkinointitavan vastainen vain sen vuoksi, että siinä esiintyy vähäpukaisia tai alastomia ihmisiä, jos heitä ei ole kuvattu alentavalla, väheksyvällä tai halveksivalla tavalla. Neuvosto antaa suosituksia, muttei voi kieltää mainosta. Useimmat mainostajat kuitenkin noudattavat neuvoston antamia lausuntoja. Mainonnan sääntelyn riittävyttä on kritisoitu ja joitakin sen piirteitä on pidetty puutteellisina, kuten sanktioiden puutetta ja kansalaisten aktiivisuuden varassa olevaa asioiden vireille tuloa. Mainonnan eettinen neuvosto on pitänyt useita mainoksia hyvän markkinointitavan vastaisena.
99. Stereotyyppiset sukupuolikäsitykset ovat läsnä monin tavoin suomalaisessa toimitetussa mediassa. Vaikka toimittajakunnan sukupuolijakauma on melko tasainen, ovat naiset mm. järjestelmällisesti aliedustettuina uutisten asiasisällöissä ja asiantuntijoina. Tilanteen parantamiseksi pyritään tehostamaan sukupuolinäkökulmaa toimittajakoulutuksessa ja mediakasvatuksessa.

Korkeakouluja kehoitetaan toteuttamaan sukupuolisensitiivistä toimittajakoulutusta journalistien ja muiden media-alan ammattilaisten parissa, jotta median ja mainosalan sukupuolten epätasa-arvoa ylläpitävät käytännöt tiedostettaisiin nykyistä paremmin. Erilaisissa mediakasvatushankkeissa tullaan huomioimaan sukupuolinäkökulma. Suomen osallistuminen kansainväliseen Global Media Monitoring -tutkimukseen vakiinnutetaan. Kyseessä on kansainvälinen tutkimus, jossa kartoitetaan uutisten ihmiskuvaa ja sen muuttumista. Sen tavoitteena on valottaa määrällisen analyysin avulla naisten ja miesten esiintymistä uutisissa, toimittajuuden merkitystä uutisten ihmiskuvalla sekä tasa-arvoasioita tai sukupuolirooleja käsittelevien teemojen näkyvyyttä.

100. Eduskunta hyväksyi keväällä 2011 kuvaohjelmalainsäädännön uudistuksen. Uudistuksen myötä perustetaan mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus, jonka tehtävänä on kuvaohjelmien valvonnan lisäksi vastata mediakasvatuksen koordinoinnista. Lainsäädännön uudistamisen tavoitteena on vähentää lasten ja nuorten altistumista muun muassa pornografialle.

10 MEDIALUKUTAITO

101. Viime vuosina mediakasvatuksesta on tullut yhä tärkeämpi kulttuuripoliittinen kysymys. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt useita, erityisesti mediakasvatukseen liittyviä, hankkeita mediaympäristön turvallisuuden parantamiseksi. Lähitulevaisuudessa mediakasvatus on yksi kulttuuripoliittikan painopistealueista. Julkisen sektorin osuutta mediakasvatuksessa tullaan vahvistamaan erilaisin toimin, joilla rahoitetaan ja koordinoidaan aiempaa tehokkaammin yhteistyössä eri toimijoiden, erityisesti kansalaisjärjestöjen, kanssa toteutettavaa mediakasvatusta.

Artikla 6

11 NAISTEN KAUPALLISEN HYVÄSIKÄYTÖN VASTUSTAMINEN

11.1 Lainsäädäntö ja rangaistuskäytäntö

102. Vuonna 2006 seksipalvelujen kriminalisointia harkitessaan eduskunta säati rangaistavaksi ainoastaan seksipalvelujen ostamisen ihmiskaupan ja parituksen uhreilta. Lain säätämisen yhteydessä eduskunta edellytti uuden lain toimivuuden seurantaa. (Loppupäätelmät, kohta 18.)

103. Oikeusministeriö antoi eduskunnan edellyttämän selvityksen marraskuussa 2009. Sen mukaan seksipalveluiden kysynnän ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan välillä näyttää olevan yhteys, vaikka ihmiskaupan esiintyvyyteen vaikuttavat myös taloudelliset ja po-

liittiset epävakaustekijät. On tärkeää tarkastella prostituutiota, seksipalvelujen kysyntää, paritusta ja ihmiskauppaa myös kokonaisvaltaisesta näkökulmasta.

104. Selvityksen mukaan hyväksikäyttörikoksia tai sen yrityksiä kirjattiin poliisin tietojärjestelmään 17 vuonna 2007, 179 vuonna 2008 ja 19 vuoden 2009 ensimmäisellä puoliskolla. Syyttäjille po. rikosasioita tuli 7 asiaa (43 tapausta) vuonna 2008 ja 18 asiaa (80 tapausta) vuoden 2009 ensimmäisellä puoliskolla. Syyttäjät olivat ratkaisseet 3 asiaa (14 tapausta) vuonna 2008 ja 20 asiaa (82 tapausta) vuoden 2009 ensimmäisellä puoliskolla. Vuonna 2007 rangaistusmääräysmenettelyssä määrättiin yksi sakkorangaistus ja tuomioistuimessa käsiteltiin yksi asia. Ensimmäinen tuomio hyväksikäyttörikoksesta annettiin 28.11.2008 paritusjutun ratkaisemisen yhteydessä. Hyväksikäyttörikoksesta tuomittiin kaksi henkilöä; kahtena päivänä tekoon syyllistynyt 50 päiväsakon sakkorangaistukseen ja yhtenä päivänä tekoon syyllistynyt 30 päiväsakon sakkorangaistukseen. Selvityksen mukaan seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä oli tuomittu 37 henkilöä.
105. Selvityksen mukaan hyväksikäyttörikosten lukumääriin vaikuttaa merkittävästi se, missä määrin paritus- ja ihmiskaupparikoksia paljastuu ja miten niitä tutkitaan. Lisäksi selvitys piti kolmen vuoden aikaa lyhyenä uuden rangaistussäännöksen toimivuuden arvioimiseksi ja katsoi, ettei rangaistussäännöksen soveltamissäännöksen soveltamismääristä voida tehdä suoria johtopäätöksiä säätelyn onnistuneisuudesta, koska soveltamismäärät eivät kerro sitä, millä tavoin säännös on vaikuttanut käyttäytymiseen ja asenteisiin. Selvitystä varten hankituissa lausunnoissa epäillään paritus- ja ihmiskaupparikosten tutkimisen vaikeutuneen hyväksikäyttörikosten säätämisen myötä, koska epäillyt ostajat eivät ole yhtä halukkaita osallistumaan näiden rikosten selvittämiseen. Toisaalta lausunnoissa arvioidaan myös, että laki voi olla pitkäaikaisilta seurauksiltaan myönteinen pyrkiessään vahvistamaan seksikaupan vastaisia asenteita ja vaikuttamaan ennalta ehkäisevästi seksin ostoa harkitsevan henkilön käyttäytymiseen.
106. Selvitystä käsitellessään lakivaliokunta totesi 22.2.2011, että se piti seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskevan rangaistussäännöksen arviointia erittäin tärkeänä, mutta sillä ei ollut tuossa yhteydessä mahdollisuuksia ryhtyä käsittelemään asiaa laajemmin. Valiokunta toivoi asian käsittelyn jatkuvan kevään 2011 eduskuntavaalien jälkeen.
- 11.2 Tilastoista*
107. Sisäasiainministeriön tilastot poliisin tietoon tulleista prostituutio- ja ihmiskauppatapauksista ovat liitteessä 6. (Loppupäätelmät, kohta 18.)

11.3 Hierontapaikat

108. Thaihieronta paikkojen tilannetta on selvitetty Suomessa. Sisäasiainministeriön tilaaman selvityksen mukaan thaihieronta paikkoja oli vuonna 2006 Suomessa 131. Jokaisessa hierontapaikassa työskentelee 1-3 naista, joista osa työskentelee useammassa paikassa. Thaihieronta paikoissa työskentelee arviolta yhteensä 200–300 thaimaalaista naista.
109. Pääkaupunkiseudulla vuonna 2009 aloitettu ”Saphaan” –hanke on tavoittanut lähes kaikki pääkaupunkiseudun hieronta paikoilla työskentelevät. Hanke on tavoittanut noin 200 henkilöä myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Hankkeen tavoittamat henkilöt ovat myös tukitoimenpiteiden piirissä.

11.4 Tukipalveluista

110. Suomessa toimii kaksi prostituution parissa työskentelevää järjestöä. Kahdella paikkakunnalla tukipalveluja tarjoava kansalaisjärjestö ilmoittaa tavoittaneensa arvionsa mukaan noin puolet eli noin pari tuhatta prostituutiossa toimivaa henkilöä. Valtaosan prostituutiossa toimivista arvioidaan olevan ulkomaalaisia, jotka asuvat joko pysyvästi Suomessa tai liikkuvat turisti-viisumin turvin maasta toiseen.

12 IHMISKAUPPA

12.1 Ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma ja sen ohjausryhmä

111. Valtioneuvosto hyväksyi 25.6.2008 toisen, tarkennetun ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelmassa on otettu huomioon ihmiskaupan uhrien tunnistaminen, ihmiskaupan ehkäiseminen, ihmiskaupan uhrien auttaminen, oleskeluluvan ja harkinta-ajan antaminen ihmiskaupan uhreille, ihmiskauppaan syyllistyneiden vastuuseen saattaminen sekä tiedon ja tietoisuuden lisääminen ihmiskaupasta. Toimintasuunnitelma painottaa uhri- ja ihmisoikeusnäkökulmaa. Siihen sisältyy myös sukupuoli- ja lapsinäkökulma. Suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota uhrien tunnistamiseen. Tavoitteena on tunnistamiskynnyksen pitäminen alhaalla, jotta kaikki ihmiskaupparikosten uhrit saataisiin avun piiriin. Lakisääteinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä tukee myös ihmiskaupan uhreiksi prostituutiossa joutuneita tarjoamalla esimerkiksi kuntouttavaa toimintaa sekä tietoa vaihtoehtoisista toimeentulokeinoista.
112. Toimintasuunnitelman hyväksymisen yhteydessä sisäasiainministeriö asetti laajan poikkiallinnollisen ohjausryhmän laatimaan toimenpidesuositukset ihmiskaupan vastaisen lainsäädännön ja toimenpiteiden edelleen kehittämiseksi. Ohjausryhmä ehdotti muun muassa laadittavak-

si erillislainsäädäntöä ihmiskaupan auttamisjärjestelmäksi. Kansallinen ihmiskaupparaportoiija esitti saman suosituksen omassa raportissaan. Lisäksi ohjausryhmä edellytti ammattihenkilöstön kouluttamista ihmiskaupan uhrin tunnistamisessa ja auttamisessa.

12.2 Naisten seksuaalinen hyväksikäyttö ihmiskaupassa

113. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden ohjelmasta sisältää poikkihallinnolliset tavoitteet sekä toimenpiteet ihmiskaupan ja siihen rinnastettavan rikollisuuden estämiseksi.
114. Ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman puitteissa viranomaisille on tarjottu sekä valtakunnallista että kohdennettua koulutusta ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi. Tasa-arvoselonteko korostaa viranomaisten kouluttamista tunnistamaan paremmin seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvan ihmiskaupan uhreja sekä yhtenäisten käytäntöjen ja viranomaisohjeistusten tarvetta. Myös kansalaisjärjestöt ovat kiinnittäneet asiaan huomiota.
115. Vähemmistövaltuutettu on toiminut kansallisena ihmiskaupparaportoiijana vuodesta 2009 lähtien. Ihmiskaupparaportoiijana vähemmistövaltuutettu seuraa ihmiskauppaan liittyviä ilmiöitä ja valvoo kansainvälisten veloitteiden toteutumista sekä kansallisen lainsäädännön toimivuutta. Vähemmistövaltuutettu luovutti ensimmäisen ihmiskaupparaporttinsa eduskunnalle kesäkuussa 2010. Raportissaan hän arvioi ihmiskaupan vastaisen toiminnan tilaa ja uhrien oikeuksien toteutumista. Raportti sisältää 30 toimenpidesuositusta, jotka liittyvät lainsäädännön ja viranomaiskäytännön kehittämiseen ihmiskaupan vastaisen toiminnan tehostamiseksi ja uhrien aseman parantamiseksi. Ihmisoikeus- ja uhrin suojelun näkökulma sekä sukupuolten tasa-arvo korostuvat ihmiskaupan vastaisen toiminnan tarkastelussa. Raportin mukaan Suomi on sekä ihmiskaupan kohde- että kauttakulkumaa. Ihmiskaupan uhreja arvioidaan raportin mukaan olevan satoja vuosittain. Uhrien saamat palvelut riippuvat oleskeluluvasta.

12.3 Ihmiskauppa- ja paritusrikokset

116. Ihmiskaupan kitkemisessä suurimpana ongelmana pidetään ihmiskaupaa koskevien tunnusmerkistöjen suppeaa soveltamista. Parittamisen ja ihmiskaupan rajan häilyvyys vaikeuttaa seksuaalisen hyväksikäytön määrittämistä ihmiskaupan muodoksi.
117. Ihmiskaupparikoksia on tullut esitutkintaviranomaisten tietoon varsin vähän ihmiskaupaa koskevien rangaistussäännösten tultua voimaan. Tuomioistuimet ovat käsitelleet vain muutamia ihmiskaupparikoksia. Ensimmäinen tuomio ihmiskaupasta annettiin vuonna 2006. Sen sijaan ihmiskaupaa muistuttavien rikosten (törkeä maahantulon järjestäminen, törkeä paritus ja kiskonnantapainen työsyryntä) määrä on ollut jonkin verran suurempi.

118. Joulukuussa 2009 Helsingin hovioikeus antoi tuomion (R09/385) käräjäoikeuden päätöksestä poiketen ihmiskaupparikoksesta. Tuomio laajentaa aiempien tuomioiden tulkintaa. Siinä otetaan ensi kertaa huomioon uhrin tila, kuten riippuvainen asema ja turvattomuus.
119. Suomessa ihmiskauppailmiö liittyy erityisesti työvoiman hyväksikäyttöön sekä naisten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Suomessa on käsitelty kolme seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää ihmiskaupparikosta. Tuomioistuimiin päätyvien asioiden vähyys liittyy pääasiassa vaikeuteen löytää ja tunnistaa ihmiskauppatapauksia. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan tunnistamista pidetään hyvin haasteellisena. Kansallisen ihmiskaupparaportoijan mukaan kynnys rikoksen nimeämiseen ihmiskaupaksi on asetettu liian korkeaksi.
120. Paritusrikoksia tuomioistuimissa on sen sijaan käsitelty runsaammin. Vuosina 2004–2009 käräjäoikeuksissa on annettu yhteensä 32 paritusta koskevaa ratkaisua.

12.4 Auttamisjärjestelmään ohjautuminen

121. Vuonna 2006 voimaan tulleessa ulkomaalaislain muutoksessa (301/2004) säädetään ihmiskaupan uhreille myönnettävästä harkinta-ajasta sekä oleskeluluvasta. Ihmiskaupan uhreilla on tarvittaessa mahdollisuus saada ulkomaalaislain mukainen harkinta-aika ja/tai oleskelulupa ihmiskaupassa uhriutumisen perusteella.
122. Laissa kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) säädetään ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Auttamisjärjestelmää koordinoivat valtion vastaanottokeskukset. Yksi vastaanottokeskus vastaa aikuisista ja yksi alaikäisistä ihmiskaupan uhreista. Päätöksen auttamisjärjestelmään pääsystä tekee vastaanottokeskuksen johtaja. Tukenaan päätöksenteossa vastaanottokeskuksen johtajalla on moniammatillinen arviointiryhmä, johon kuuluu vähintään yksi sosiaalihuollon ja yksi terveydenhuollon asiantuntija sekä poliisin ja rajatarkastusviranomaisen edustaja. Palvelut koskevat myös niitä ihmiskaupan uhreja, joilla on kotikunta Suomessa.
123. Uhrin tunnistaminen sekä kauttakulikutapauksissa että maan sisällä on osoittautunut yhdeksi vaikeimmista haasteista ihmiskaupan torjunnassa. Uhrien auttamisjärjestelmän piiriin ohjattujen henkilöiden määrä on ollut melko vähäinen. Vuosien 2007–2010 aikana auttamisjärjestelmään hyväksytyistä aikuisista ihmiskaupan uhreista 42 osalta hyväksikäyttö on ollut työperäistä ja 33 osalta hyväksikäyttö on ollut seksuaalista. Yhteensä auttamisjärjestelmässä on ollut 86 henkilöä, joista 10 on ollut alaikäisiä.

12.5 Prostituutiotarkoituksessa tapahtuva ihmiskauppa ja uhrien tunnistaminen

124. Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen muodostuu prostituutiotarkoituksessa tapahtuvia ihmis-
kaupparikoksia tutkittaessa usein erityisen ongelmalliseksi. Viranomaiset käyttävät toiminnas-
saan termiä ”ihmiskaupan kaltaiset rikokset”. Termi viittaa rikolliseen toimintaan, jossa on ih-
miskaupan piirteitä, mutta jonka ei kuitenkaan rikosoikeudellisessa mielessä katsota täyttävän
ihmiskaupan tunnusmerkistöä. Kansallisen ihmiskaupparaportoijan mukaan esitutkinnassa ja
tuomioistuinkäsittelyssä kiinnitetään paljon huomiota parituksen rekrytointivaiheessa annet-
tuun suostumukseen. On kuitenkin tärkeää huomioida, että myös omasta suostumuksestaan
prostituutioon tuleva ulkomainen nainen voi olla ihmiskaupan uhri, kun tarkastellaan paritus-
toiminnan olosuhteita, naiseen kohdistuvaa väkivallan ja hyväksikäytön uhkaa ja tosiasiallisia
mahdollisuuksia irrottautua prostituutiosta. Suostumuksen antamista prostituutiosta toimimi-
seen ei tule käsittää siten, että se antaa oikeuden prostituutiosta tapahtuvaan seksuaaliseen tai
muhun väkivaltaan ja muihin oikeudenloukkauksiin, esimerkiksi liikkumavapauden rajoitta-
miseen ja kiristämiseen.
125. Hyväksikäytön kohteeksi joutuneen henkilön näkökulmasta on merkityksellistä, pitääkö oike-
usjärjestelmä henkilöä parituksen kohteena vai ihmiskaupan uhrina. Ihmiskaupan mahdolliset
uhrit tulee myös lain mukaan ohjata ihmiskaupan uhreille tarkoitetun auttamisjärjestelmän pii-
riin. Parituksia koskevissa rikoksissa parituksen kohteella on pääsääntöisesti todistajan asema,
eikä hänellä näin ollen ole erityisiä asianomistajan oikeuksia. Myös mahdollisuus hakeutua
ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään jää tällöin epävarmaksi. Ero on merkittävä myös
työperäisesti hyväksikäytettyjen kiskonnantapaisten työsyrynnän uhreihin, jotka ovat aina asi-
anomistajia rikosprosessissa.

13 KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

126. Suomen syksyllä 2008 julkistamaan YK:n turvallisuusneuvoston 1325 päätöslauselman ”Nai-
set, rauha ja turvallisuus” kansalliseen toimintaohjelmaan on kirjattu tavoitteita ihmiskaupan
ennalta ehkäisemiseksi ja rikosten uhrien tukemiseksi kansainvälisessä yhteistyössä. Toiminta-
ohjelma kattaa vuodet 2008–2011. Uutta toimintaohjelmaa ollaan parhaillaan laatimassa.
127. Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisen sopimuksen (CETS 197) ratifiointia koskeva halli-
tuksen esitys annetaan eduskunnalle marraskuussa 2011. Kansalaisjärjestöt ovat korostaneet
voimakkaasti ihmiskaupan uhrien ihmisoikeuksien suojelun ensisijaisuuden tärkeyttä.

128. Lisäksi eduskunnalle annetaan esitys YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamiseksi.

Artikla 7

14 VAALIT

14.1 Kunnallisvaalit 2008

129. Vuoden 2008 kunnallisvaaleissa oli ehdokkaita 332 kunnassa yhteensä 38 509, joista miehiä oli 22 935 ja naisia 15 574. Naisehdokkaiden osuus edellisistä kunnallisvaaleista nousi hieman, 0,5 % ja oli 40,4 %. Naisehdokkaat saivat 42 % annetuista äänistä. Ehdokkaiden ikärakenne ei poikkea edellisten kunnallisvaalien ikärakenteesta. Valtaosa, 72 % ehdokkaista, on 40-vuotiaita tai sitä vanhempia. Nuorten, alle 30-vuotiaiden osuus on 10,7 %. Naisten osuus valituista kunnanvaltuutetuista oli 36,7 %, mikä on 0,3 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisissä vaaleissa vuonna 2004. Naisten osuuden kasvu hidastui 1990-lukuun ja 2000-luvun alkuun verrattuna. Naisten äänestysaktiivisuus kunnallisvaaleissa oli 63,0 % ja miesten 59,3 %. Ero kaventui jonkin verran vuoden 2004 vaaleista.

130. Kunnallisvaaleissa valittiin yhteensä 10 412 valtuutettua, joista miehiä oli 6590 ja naisia 3822.

131. Valtuustokauden 2009–2012 alussa naisten osuus kunnanhallituksissa oli 46 %. Kunnanhallitusten puheenjohtajista 21 % ja varapuheenjohtajista 35 % on naisia. Kunnanvaltuustojen puheenjohtajista 26,5 % ja varapuheenjohtajista 25 % on naisia.

14.2 Eduskuntavaalit 2011

132. Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa eduskuntaan valituista kansanedustajista oli naisia 42,5 %, mikä on hieman enemmän kuin vuoden 2007 vaaleissa. Naisten osuus on nyt eduskunnassa korkeampi kuin koskaan aikaisemmin. Enemmistö eduskuntavaalien ehdokkaista on aina ollut miehiä. Eduskuntavaaleissa 2011 ehdokkaista oli miehiä 1 412 ja naisia 903. Naisten osuus ehdokkaista oli 39 % (vuonna 2007 39,9 %). Edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna naisehdokkaiden osuus puolueen ehdokkaista väheni neljällä eduskuntapuolueella. Äänioikeutetuista naisia oli 51,6 %. Äänioikeutetuista ulkomaalaistaustaisia oli 1,3 %, joista miehiä 0,6 % ja naisia 0,7 %. Ulkomaalaistausta oli 2,9 %:lla ehdokkaista; näistä naisia oli 0,9 % ja miehiä 1,9 %. Naisten osuus ulkomaalaistaustaisista ehdokkaista oli 33,8 %. Eduskuntaan valittiin yksi ulkomaalaistaustainen kansanedustaja samoin kuin myös edellisissä vaaleissa.

133. Ehdokkaista 1 514 on 40 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia. Yli 75 -vuotiaita ehdokkaita on kaksitoista. Alle 25 -vuotiaita ehdokkaita on yhteensä 158, näistä 18 -vuotiaita on seitsemän. Ehdokkaiden keski-ikä on 45,4 vuotta, miesehdokkaiden 46,2 ja naisehdokkaiden 44,3 vuotta; liite 7.
134. Eduskuntavaaleissa 2011 valituista 200 kansanedustajasta naisia valittiin 85, mikä on 1 edustaja enemmän kuin edellisissä vaaleissa 2007; liitteet 8, 9 ja 10.

15 HALLITUKSEN KOKOONPANO

135. Vanhasen II hallitus muodostettiin huhtikuussa 2007. Hallituksen 20 ministeristä 11 oli naisia, mikä on suurin määrä (60 %) Suomen historiassa. Hallituksessa oli ensimmäistä kertaa naisia enemmän kuin miehiä. Hallitus oli aikanaan naisvaltaisin koko maailmassa.
136. Pääministeri Vanhasen erottua pääministerin tehtävästä muodostettiin kesäkuussa 2010 Kiviniemen hallitus. Hallituksen kokoonpano oli sama, paitsi pääministeri seuraajaksi kuntaministerin tehtävään nimitettiin miespuolinen ministeri. Naiset toimivat pääministerinä, oikeusministerinä, maahanmuutto- ja eurooppaministerinä, liikenneministerinä, ympäristöministerinä, sisäasiainministerinä, opetusministerinä, maa- ja metsätalousministerinä, viestintäministerinä, työministerinä ja peruspalveluministerinä. Mari Kiviniemi oli Suomen historian toinen naispääministeri.
137. Pääministeri Kataisen hallitus muodostettiin 22.6.2011. Hallituksessa toimii 19 ministeriä, joista 9 on naisia. Hallituksessa toimii Suomen ensimmäinen naispuolinen valtiovarainministeri. Muut naisministerit ovat kehitysministeri, oikeusministeri, sisäasiainministeri, hallinto- ja kuntaministeri, liikenneministeri, sosiaali- ja terveysministeri, peruspalveluministeri sekä asunto- ja viestintäministeri. Tasa-arvoasioista vastaa kulttuuri- ja urheiluministeri.

16 EUROOPAN UNIONI JA KANSAINVÄLISET TOIMIELIMET

138. Vuonna 2009 pidetyissä Euroopan parlamenttivaaleissa valittiin Suomesta 13 edustajaa. Näistä 8 eli 62 % valituista on naisia. Määrä on EU-maiden korkein.
139. Pääministeri Vanhasen I hallituksen hallitusohjelmassa kiinnitettiin huomiota kansainvälisen päätöksentekielinten tasa-arvoisuuteen. Ulkoasiainministeriö on osaltaan pyrkinyt asettamaan kansainvälisten toimielinten ehdokkaiksi ja jäseniksi entistä tasapuolisemmin naisia ja miehiä.

17 VALTION JA KUNTIEN HENKILÖSTÖ

140. Valtion palveluksessa oli vuonna 2009 noin 122 000 henkilöä. Naisten osuus oli 49,6 %. Eräät valtion tehtävät taikka ammatit ovat edelleen sukupuolittuneita. Esimerkiksi poliisitoimessa ja puolustusvoimissa työskentelee enemmän miehiä kuin naisia. Valtiovarainhallinnossa tilanne on päinvastainen. Naisten osuus valtionhallinnon ylimmässä johdossa on noussut 2000-luvulla. Ylimmässä johdossa naisten osuus on 28,2 % ja keskijohdossa 33,8 % (vuonna 2007 vastaavat luvut olivat 26,2 % ja 29,9 %).
141. Naisten vähäiseen määrään valtionhallinnon johdossa on kiinnitetty huomiota kahdessa viimeisessä hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa. (Loppupäätelmät, kohta 22.) Tasa-arvo-ohjelmassa 2008–2011 tavoitteena oli kasvattaa naisten määrää valtionhallinnon johdossa. Valtiovarainministeriö kerää tiedot naisten osuudesta valtionhallinnon johtopaikoilla. Jatkossa valtiokonttori kokoaa tiedot myös valtionhallinnon virkoihin hakeneista sukupuolen mukaan. Naisten urakehitystä valtionhallinnossa edistävä työryhmä (2009) ehdotti toimenpiteitä, joiden avulla naisten osuutta voidaan kasvattaa sekä hakijoista että nimitetyistä kaikissa valtionhallinnon esimies- ja johtotehtävissä. Toimenpidesuosituksukset keskittyvät valtionhallinnon rekrytointikäytäntöihin, johtamiskoulutukseen ja esimiesten rooliin naisten uralla etenemisen tukemisessa.
142. Kuntien palveluksessa työskenteli lokakuussa 2009 noin 433 000 palkansaajaa. Kuntien ylimmässä johdossa naisia on edelleen vähän; vuoden 2009 alussa kaikista Suomen kunnanjohtajista naisia oli 14 %. Naisten ja miesten ansioero kapeni säännöllisten ansioiden osalta vuodesta 2008 vuoteen 2009 verrattuna 0,8 prosenttiyksikköä ja kokonaisansioiden osalta 1,3 prosenttiyksikköä. Ansioero naisten ja miesten välillä johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että kunta-alan työt ovat voimakkaasti jakautuneet sukupuolen mukaan eli naiset työskentelevät pitkälti eri ammateissa kuin miehet. Samoissa tehtävissä toimivilla ansioerot ovat olemattomia.

18 TIEDEMAAILMA JA DIPLOMATIA

143. Yliopistojen yhteisten tulossopimusten 2010–2012 tavoitteiden mukaisesti yliopistot vahvistavat korkeatasoisen tieteellisen tutkimuksen, taiteellisen toiminnan ja tasa-arvoisen tutkijanuran edellytyksiä sekä asemaansa kansainvälisessä tutkimuskentässä. Yliopistojen rahoitusmallin 2010–2012 strategioiden painopisteitä ovat muun muassa tutkijanuran kehittäminen ja kansainvälistyminen. Osana korkeakoulujen ohjausta opetusministeriö pyysi vuonna 2009 yliopistoja ja ammattikorkeakouluja toimittamaan lain edellyttämät tasa-arvosuunnitelmansa ministeriölle. Yliopistot keräävät henkilökuntatietoja sukupuolittain. Suomen Akatemia kerää ja tuottaa tilastot tutkimusrahoituksesta sukupuolittain. Tiedot ovat liitteessä 11.

144. Akateemisia aloja edustavan työntekijäjärjestö Akavan mukaan naisten korkea koulutusaste ja sen jatkuva nousu ei ole näkynyt riittävästi naisten osuuksina korkeissa asemissa. Naisten urakehityksen jälkeensä jääneisyys vaikuttaa suoraan myös palkkaukseen.
145. Diplomaattikunnan sukupuolijakauma on liitteessä 12.

19 KIRKON HENKILÖSTÖ

146. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa naisten osuus kaikista työntekijöistä on kasvanut. Vuonna 2009 se oli 71 %. Seurakuntapapeista naisia oli 38,4 %. Kirkkohallitus toteutti vuosina 2008–2010 Yhdenvertaisuus ja kirkko –hankkeen, jossa selvitettiin yhdenvertaisuuden toteutumista kirkon työyhteisössä. Vuoden 2009 selvityksen mukaan tasa-arvosuunnitelman oli laatinut 64 % laatimisvelvollisuuden piirissä olevista kirkon työnantajista. Tasa-arvolain mukaisen palkkakartoituksen oli laatinut 58 % suunnitelman tehneistä seurakunnista. Vuonna 2009 kirkko teki kampanjan vaikeasti työllistettävien maahanmuuttajien tukemisesta.
147. Ortodoksikirkko ja sen seurakunnat ovat tarjonneet työtä ja harjoittelupaikkoja sekä yhteisöllisyyttä etenkin maahanmuuttajanaيسille sekä ovat mukana Tasa-arvoa palkkaukseen – hankkeessa.

20 KANSALAI SJÄRJESTÖJEN ASEMA JA KANSALAI SVAIKUTTAMINEN

148. Osallistuminen yhteiskunnalliseen elämään erilaisten kansalaisjärjestöjen kautta on suomalaisessa demokratiassa merkittävä osallistumisen muoto. Suomalaiselle järjestöelämälle on ominaista poikkeuksellisen monipuolinen, laaja ja aktiivinen naisjärjestökenttä. Yhdenvertaisen osallistumisen toteutuminen edellyttää tasavertaisia toimintaedellytyksiä ja yhteiskunnan tasavertaista taloudellista tukea.
149. Vuonna 2008 valtionavustus naisjärjestöille tuli lakisääteiseksi. Valtion talousarvioon osoitetaan vuosittain määräraha laissa mainittujen sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhteiskunnallista vaikuttamista edistävien naisjärjestöjen toimintaa varten kahdelle naisjärjestölle. Kolmas valtionapua saava naisjärjestö hyväksyttiin valtionavustusjärjestelmään vuoden 2011 alusta. Valtionavustusjärjestelmän vakiinnuttamisella turvataan sukupuolten välistä tasa-arvoa keskeisesti edistävien naisjärjestöjen rahoitus ja samalla niiden toiminnan jatkuvuus ja pitkäjänteisyys aiempaa paremmin. Naisjärjestöjen asemaa voidaan pitää vakiintuneena suomalaisessa yhteiskunnassa, mutta järjestöjen konsultointi ei ole yleistynyt.

150. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2009 palkansaajakeskusjärjestöjen puheenjohtajistosta noin 13 % ja hallituksen jäsenistä noin neljännes oli naisia. Naisten osuus jäsenistöstä on yli puolet. Valtuustoissa naisten osuus oli 46 %. Työnantajapuolella elinkeinoelämän keskusliitossa hallituksen jäsenistä ja varajäsenistä noin 14 % oli naisia vuonna 2009. Hallituksen puheenjohtaja ja kaikki varapuheenjohtajat olivat miehiä. Vuonna 2011 hallituksen jäsenistä 1 oli nainen.
151. Vuonna 2010 hallitus hyväksyi periaatepäätöksen demokratian edistämisestä. Periaatepäätökseen on koottu toimenpiteitä demokratian edistämisestä kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien vahvistamiseksi. Periaatepäätöksen mukaan vuosina 2012 -2014 toteutetaan Suomen demokratia-arviointi. Arvioinnin pohjalta on tarkoitus laatia Suomen ensimmäinen demokratiaoliittinen selonteko 2010 luvun puolivälissä. Periaatepäätöksen yhteydessä hyväksytyssä demokratiaoliittisessa keskusteluasiakirjassa käsitellään sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista.

21 ERITYISRYHMÄT

152. Vammaisia naisia on ollut ehdokkaina sekä valittu valtiollisissa ja paikallisvaaleissa luottamustehtäviin. Vammaisten naisten osallistumisen kasvattamisen haasteena on erityisesti rakennetun ympäristön sekä asiakirja- ja informaatioosaavutettavuuden parantaminen.
153. Romaninaisten osallistumisesta ei ole käytettävissä koottua tietoa. Yksittäisiä romaninaisia on ollut ehdokkaana valtio- ja kunnallisvaaleissa ja muutamat ovat toimineet myös kunnallisissa luottamustehtävissä. Käytännössä monet sekä hallinnollisissa tehtävissä että romanijärjestöjen johtotehtävissä toimivat romaniväestön edustajat ovat naisia.
154. Maahanmuuttajataustaisia naisia on ollut ehdokkaina vaaleissa. Maahanmuuttajanaيسille suunnattua tiedotusta poliittisten puolueiden ja kansalaisjärjestöjen merkityksestä ja osallistumismahdollisuuksista näiden toimintaan tulisi tehostaa.

Artikla 8

155. Suomi on tehostanut YK:n turvallisuusneuvoston 1325-päätöslauselman toimeenpanoa kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Pääesikunta on perustanut asiantuntijarekisterin tasa-arvo-osaamisesta. Gender-koulutukseen osallistuneiden lukumäärää on kasvatettu ja kehitetty sotilaallisen kriisinhallinnan koulutusta niin, että päätöslauselman sisältöä ja siihen liittyvää gender-toimintaa koskevaa koulutusta annetaan etukäteen kaikille operaatioihin lähetettäville. Johto ja asiantuntijat saavat lisäkoulutusta asiasta puolustusvoimien kansainvälisessä keskuksessa (FINCENT). Lisäksi on aloitettu gender-neuvonantajien koulutus ja lähetetty suomalainen gender-neuvonantaja sotilaallisen kriisinhallinnan operaatioon. Gender-neuvonantajia koulute-

taan jatkossa Tukholmassa sijaitsevassa yhteispohjoismaisessa keskuksessa (Centre for Gender), joka aloittaa työnsä vuoden 2012 alussa. Koulutuksen lisäksi Centre for Gender toimii gender-toiminnan tutkimus- ja kehittämiskeskuksena. Suomi osallistuu tässä vaiheessa keskuksen toimintaan lähettämällä sinne opiskelijoita ja kouluttajia.

156. Siviilikriisinhallinnan, mukana lukien poliisin osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan, kehittämistyötä jatketaan sisäasiainministeriössä ja sen alaisessa kriisinhallintakeskuksessa, jonka 1325-ohjausryhmä koostuu poikkihallinnollisesti ministeriöiden, tutkijoiden ja kansalaisjärjestöjen edustajista

157. Ennen kansallisen 1325-toimintaohjelman vahvistamista syksyllä 2007 19 % Suomen rahoittamista asiantuntijoista siviilikriisinhallintatehtävissä oli naisia. Naisten osuutta on määrätietoisesti kasvatettu. Vuonna 2011 naisten osuus lähetetyistä asiantuntijoista on pysynyt noin 35 %:ssa. Määrä on yli kaksinkertainen EU-maiden rahoittamien naisasiantuntijoiden keskiarvoon verrattuna. Naisten osuuden kasvattaminen on ollut mahdollista sekä koulutuksen että rekrytoinnin tehostamisen avulla. Kriisinhallintakeskuksen toimintasuunnitelmaan sisältyy tavoite 40 % säännön toteuttamisesta kaikkien operaatioiden osalta.

Artikla 9

158. Kansalaisuuslakiin ei ole tehty raportointikaudella muutoksia kansalaisuuden säilyttämisestä ja artiklan osalta viitataan aiempaan määräaikaissäilyttämisraporttiin.

Artikla 10

22 PÄÄSY KOULUTUKSEEN, ELINIKÄINEN OPPIMINEN

159. Elinikäisen oppimisen edistäminen sisältyy Suomessa kaikkeen koulutukseen sekä koulutusta koskevaan lainsäädäntöön, viimeisimpänä uuteen yliopistolakiin (558/2009). Lain mukaan tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää elinikäistä oppimista.

160. Aikuiskoulutus- ja opiskelu on tärkeä osa elinikäistä oppimista. Aikuiskoulutukseen osallistuu Suomessa vuosittain yli puolet eli yli 1,7 miljoonaa 18–64-vuotiaista ihmisistä. Aikuiskoulutustutkimuksen mukaan naiset ovat osallistuneet aikuiskoulutukseen miehiä enemmän. Ikäänntyvät, 55–64-vuotiaat osallistuvat muita ikäryhmiä vähemmän aikuiskoulutukseen, mutta naiset osallistuivat miehiä enemmän kaikissa ikäryhmissä. Seuraava aikuiskoulutustutkimus toteutetaan 2012.

161. Muodolliseen koulutukseen osallistuneista olevat tilastotiedot eivät viittaa naisten osuuden pientymiseen. Esimerkiksi ammatillisen lisäkoulutuksen tutkintoihin valmistavan koulutuksen aloittaneista naisten ja miesten osuus ei ole muuttunut merkittävästi vuosina 2005–2009. Naisia ja miehiä aloittaa koulutuksen likimain yhtä paljon. Ammattikorkeakoulututkinnon opiskelun aikuiskoulutuksena aloittaneista naisten osuus on vuosina 2005–2010 vaihdellut 59,4–62,8 % välillä (vuonna 2010, 62,8 %). Ammattikorkeakoulujen erikoistumisopinnot ja ylempään ammattikorkeakoulututkinnon aloittaneista naisten osuus on selvästi miehiä suurempi. Avoimen yliopiston erityismuodossa ikäihmisten yliopistossa naisten osuus oli vuonna 2009 yhteensä 17 258 opiskelijasta 76,4 %.
162. Aikuisopiskelun etuudet on uudistettu työttömien ja työssä olevien osalta vuonna 2010. Työttömille mahdollistetaan opiskelu omaehtoisessa koulutuksessa työttömyyspäivärahalla silloin kun siitä on sovittu osana työnhakijan työnhakusuunnitelmaa tai työllistymisohjelmaa. Vuonna 2010 tämän mahdollisuuden käytti ja opiskelun aloitti n. 12 500 henkeä, joista 62 % oli naisia. Elinikäistä oppimista tukee elinikäinen ohjaus, jonka ohjauksesta julkisina palveluina vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Opintojen etenemistä sekä ura- ja koulutusvalintoja tuetaan myös erilaisilla ohjaus- ja tukikeinoilla. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriössä toimii Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä vuosille 2010–2013. Yhteistyöryhmän tehtävänä on laatia elinikäisen ohjauksen strategiset tavoitteet. Työryhmän työskentelyn yhtenä lähtökohtana on helpottaa kaikkien kansalaisten mahdollisuuksia saada ohjauspalveluja.

23 PERUSOPETUS JA OPETUSSUUNNITELMAT

163. Perusopetuksen tavoitteena on taata kaikille tasavertaiset oppimismahdollisuudet. Opetuksessa huomioidaan erilaiset oppijat taipumustensa ja lahjakkuuksiensa mukaan sukupuolesta riippumatta. Oppilaan ja opinto-ohjauksen merkitystä tasa-arvon edistämässä pidetään huomattavana.
164. Väestön koulutustasoerot ovat maan eri osien välillä vähäisiä. Alueelliset ja oppilaiden sosiaalisesta taustasta johtuvat erot oppimistuloksissa ovat OECD:n Pisa-tutkimuksen mukaan Suomessa vähäisempiä kuin OECD-maissa yleensä. Myös vanhempien koulutustaustasta ja sosiaalisesta asemasta aiheutuvat erot koulutukseen osallistumisessa ovat vähäisempiä kuin useissa muissa Euroopan maissa.

165. Opetustoimea koskevissa säädöksissä on niukalti sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Sen sijaan viime vuosina on toteutettu useita sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevia kokeilu- ja kehittämishankkeita.
166. Oppimistulosten arviointien mukaan perusopetusikäisten tyttöjen lukutaito on parempi kuin poikien. Luonnontieteiden, matematiikan ja ongelmanratkaisutaidoissa tyttöjen ja poikien oppimistuloksissa ei ole merkittäviä eroja. Sukupuolten välisiin osallistumiseroihin on pyritty vaikuttamaan koulutuspolitiikan keinoin vuosikymmeniä.
167. Segregoituminen alkaa heti perusopetuksen jälkeen. Lukiokoulutuksessa naiset ovat enemmistönä. Ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa opiskelijoiden sukupuolirakenne on kokonaisuudessaan tasaisempi kuin lukiossa. Korkeakouluissa naiset ovat puolestaan lievässä enemmistössä.
168. Opetus- ja kulttuuriministeriön syyskuussa 2009 asettama segregaaation lieventämistyöryhmä esitti 25 toimenpide-ehdotusta segregaaation lieventämiseen koulutuksessa ja opetuksessa. Tavoitteet koskevat kaikkia koulutusmuotoja. Tavoitteena on, että opetuksessa, kasvatuksessa, ohjauksessa ja koulun toimintakulttuurissa edistetään aktiivisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä puretaan tasa-arvoa ehkäiseviä käytäntöjä. (Loppupäätelmät, kohta 24.) Koulujen ja oppilaitosten opetuskäytäntöjä kehitetään niin, että ne tukevat oppilaiden ja opiskelijoiden tasa-vertaista ja yksilöllistä oppimista sekä kasvamista, ottaen huomioon sukupuolen sosiaalisen sekä kulttuurisen rakentumisen. Kaikille oppilaille ja opiskelijoille tarjotaan yhtäläiset mahdollisuudet hankkia yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja sekä taitoja. Tyttöjä ja poikia tuetaan opetuksen ja oppilaanohjauksen avulla niin, että he voivat tehdä oppiaine-, koulutus- ja uravalintoja yksilöllisten ominaisuuksiensa, vahvuuksiensa ja motivaatiotekijöidensä – ei sukupuolensa perusteella.

24 OPETTAJANKOULUTUS

169. Yliopistojen opettajankoulutuksessa on toteutettu hallitusohjelman mukaisesti tasa-arvo- ja sukupuolietoisuushanke, johon osallistuivat kaikki opettajankoulutusta antavat yliopistot. (Loppupäätelmät, kohta 24.) Hanke päättyi maaliskuussa 2011. Hankkeen toimintamuotoja olivat opettajankoulutuksen opetussuunnitelmatyö, aineiston tuottaminen koulutuskäyttöön, verkkokurssien laadinta opettajankoulutuksen käyttöön, täydennyskoulutuksen järjestäminen opettajankouluttajille ja muille opettajille, tasa-arvo- ja sukupuolietoisuuden kysymyksiä koskeva tutkimus ja tiedotus. Lisäksi hankkeessa järjestettiin useita valtakunnallisia tilaisuuksia

yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Hankkeella oli myös kansainvälistä yhteistyötä ja sen toimintaa esiteltiin kansainvälisissä koulutusalan seminaareissa.

Artikla 11

25 SYRJINNÄN POISTAMINEN TYÖELÄMÄSSÄ

25.1 Naisten osuudet eri aloilla

170. Vuoden 2010 tasa-arvoselonteon mukaan monet hallituksen tasa-arvon edistämistoimenpiteistä ovat onnistuneet hyvin. Naisten osuus työelämän johtajista on kasvanut sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Hallituksen käynnistämässä työelämän laadun parantamisohjelmissa sukupuolten tasa-arvon edistämisenäkökulma on ollut mukana. Edelleen muun muassa palkkaukseen, raskauteen ja työhönottoon liittyviä syrjintätapauksia tulee kuitenkin esille.
171. Naisten osuus on kasvanut erityisesti vaaleilla valittavissa poliittisen päätöksenteon elimissä (ks. myös Artikla 7). Naisten osuutta on lisätty valtionyhtiöissä ja heidän urakehitystään on tuettu valtionhallinnossa. Naisten edustus valtion korkeimmassa johdossa on noussut viime vuosina. Muussa julkisessa elämässä vastaavaa nousua ei ole tapahtunut. Valtionhallinnon toimikunnissa ja työryhmissä noudatetaan tasa-arvolain (232/2005) kiintiösäännöstä. Sen mukaan sekä naisia että miehiä tulee kumpiakin olla vähintään 40 %:n edustus, jollei erityisistä syistä muuta johdu.
172. Kuntatasolla kiintiösäännös on edistänyt naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Naiset ovat kuitenkin edelleen vähemmistönä kunnallisen päätöksenteon ylimmässä johdossa, erityisesti toimielinten puheenjohtajina ja kunnanjohtajina. Sen sijaan kiintiösäännösten soveltamisalaan kuuluvissa valmisteluelimissä naisten osuus on hyvä.
173. Valtionyhtiöissä tasa-arvo on edennyt hyvin, koska viime hallituskausilla on toteutettu ohjelmaa naisten osuuden kasvattamiseksi po. yritysten hallituksissa. Sen sijaan yrityksissä, joissa valtion määräysvalta on pienempi, naisten osuus johtavilla paikoilla on edelleen vähäinen. Pörssiyritysten hallituksissa naisten osuus on kasvanut. Se oli lähes 17 % vuonna 2010 ja 18,7 % vuonna 2011.
174. Naiset ovat selvästi aliedustettuja ammattijärjestöjen hallituksissa. Noin kahdessa kolmesta järjestöstä naisten osuus niiden hallituksissa on pienempi kuin naisten osuus jäsenistössä. Naisvaltaisilla sosiaali-, palvelu- ja hoitoaloilla järjestöjen hallituksissa on selvä naisemmistö, mutta silti alle jäsenistön naisosuuden.

25.2 Sukupuolten palkkaero

175. Tasa-arvoselonteon mukaan sukupuolten väliset palkkaerot ovat edelleen keskeinen tasa-arvokysymys suomalaisessa yhteiskunnassa. Hallitukset ovat jatkaneet yhdessä työmarkkina-keskusjärjestöjen kanssa vuonna 2006 käynnistettyä samapalkkaisuusohjelmaa. Ohjelma jatkuu vuoteen 2015 saakka. Ohjelman päätavoitteena on sukupuolten palkkaeron kaventaminen vuoden 2006 noin 20 prosentista vähintään viidellä prosenttiyksiköllä vuoteen 2015 mennessä. Eteneminen on ollut hidasta Toimenpiteiden täsmentämiseksi hallitus käynnistää kaksi laajaa tutkimushanketta. Naisten keskimääräinen kuukausiansio oli 81,8 % miesten ansiosta vuonna 2010 kun se oli 80,9 % vuonna 2007; liite 13.
176. Naisten miehiä heikompi palkkaus kasvaa työntekijän iän karttuessa ja on suurimmillaan 60 vuotta täyttäneiden keskuudessa. Tällöin naisten keskimääräinen palkka on 75,3 % miesten palkasta. Sama heikentyvä kehitys koskee kaikkia sektoreita, mutta on valtiolla ja kunnalla yksityistä sektoria voimakkaampaa. Suhteellinen palkkaero sukupuolten välillä kasvaa selvästi perheellistymisiässä. Ensisynnyttäjien keski-ikä on noin 28 vuotta. Palkkaero vakiintuu noin 20 %:iin palkansaajien ollessa 35–49 -vuotiaita, mutta alkaa kasvaa uudelleen yli 50 -vuotiailla. Samapalkkaisuusohjelman toimintaan on varattu vuosille 2008–2015 vuositasolla 100 000 euroa. Projektihenkilöstön palkkaukseen on varattu vastaava 100 000 euroa vuodessa.
177. Täsmällisiä tietoja vähemmistöryhmiin, muun muassa etnisiin vähemmistöihin kuuluvien palkoista ei ole saatavissa, koska palkkatilastointi etnisen taustan perusteella on kielletty. Maa-hanmuuttajien tilannetta voidaan kuitenkin arvioida summittaisesti tarkastelemalla esimerkiksi äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia. Kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien ansiot ovat keskimäärin noin 17 % suuremmat kuin muuta kieltä äidinkielenään puhuvien. Vieraskielisten naisten ansiotason ero kotimaista kieltä puhuviin miehiin verrattuna arvioidaan yli 38 %:ksi. Kotimaista kieltä äidinkielenään puhuvien naisten ansiotasoa on noin 17 % korkeampi muuta kieltä äidinkielenään puhuviin naisiin verrattuna. Vieraskielisten naisten ja miesten ansiotason ero on noin 25 %. Arvioissa on huomioitu sekä palkka- että yrittäjätulo. Tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia palkansaajien keskimääräisen kuukausiansion kanssa, jota käytetään samapalkkaisuusohjelmassa.
178. Uutena samapalkkaisuuden edistämiskeinona hallitusohjelmaan kirjattiin lupaus tukea korotetulla valtionosuudella sellaista kuntasektorin palkkaratkaisua, joka parantaa naisvaltaisten alojen palkkojen kilpailukykyä. Korotetun valtionosuuden suuruus riippui siitä, kuinka hyvin se onnistuttiin kohdentamaan koulutetuille naisvaltaisille aloille, joiden palkkaus ei vastaa työn

vaativuutta. Kuntasektorille vuonna 2007 tehdyt sopimukset sisälsivätkin ns. samapalkkaisuuserän, jossa korotukset olivat naisvaltaisille ammattiryhmille jonkin verran muita suurempia. Hallitus kohdisti kuntasektorin naisvaltaisten alojen palkkauksen parantamiseen 150 miljoonaa euroa vuositasolla. Myös vuonna 2010 solmitussa kunta-alan sopimuksessa kohdennettiin jonkin verran korkeampia korotuksia naisvaltaisille, suhteellisen matalapalkkaisille ammattiryhmille.

179. Kuntasektorin samapalkkaisuuserän tukemisen ohella hallitus on pyrkinyt aktiivisesti pienentämään palkkaeroja samapalkkaisuusohjelman avulla. Ohjelmalla edistetään muun muassa oikeudenmukaisten ja kannustavien palkkausjärjestelmien käytön ja työn vaativuuden arvioinnin lisäämistä, työmarkkinoiden sukupuolen mukaisen segregaaation lieventämistä, naisten osuuden lisäämistä johtotehtävissä, tasa-arvoa vahvistavia sopimusratkaisuja, määräaikaisten työsuhteiden vähentämistä, työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmien määrän ja laadun parantamista sekä perhevapaiden entistä tasaisempaa jakamista vanhempien kesken.
180. Työpaikkojen tasa-arvosuunnitelmat ovat yksi työpaikkatason väline palkkaerojen pienentämiseen. Tasa-arvosuunnitelma on tutkimuksen mukaan 62 %:lla siihen velvoitetuista työpaikoista ja palkkakartoitus 60 %:lla. Suunnitelmien määrä on kasvanut, mutta niiden kattavuutta ja laatua tulee edelleen edistää. Työpaikkoja on kannustettu ja opastettu tasa-arvosuunnitelmien ja palkkakartoitusten tekemiseen aktiivisesti.

25.3 Määräaikainen ja osa-aikatyö sekä vuokratyö

181. Tasa-arvoselonteossa asetetaan tavoitteeksi määräaikaisessa ja osa-aikaisessa työssä työskenteilyn perustuminen tulevaisuudessa omaan valintaan sekä näihin töihin liittyvien haittojen minimoiminen. Naisilla selkeästi yleisempi määräaikainen työ väheni 2000 –luvulla, mutta sen määrä on kääntynyt nousuun jälleen vuonna 2010. Erityisesti määräaikaisen työn tekeminen on pitkällä aikavälillä lisääntynyt synnytysikäisten naisten joukossa. Myös työsuhteiden ehtojen parantamista lainsäädännöllisin keinoin on jatkettu. Osa-aikatyö on lisääntynyt viime vuosina sekä miesten että naisten keskuudessa. Suhteellisesti eniten määräaikaisia ja osa-aikaisia työsuhteita on valtio- ja kuntasektoreilla. Vuonna 2009 osa-aikatyössä työskenteli 18 % naisista ja 8 % miehistä. Heikentyneen työtilanteen johdosta määräaikaisia työntekijöitä oli vuonna 2009 vähiten sitten vuoden 1997. Määräaikaisia palkansaajia oli vuonna 2009 kaikkiaan 310 000. Vuonna 2009 kolmannes 25–29 – vuotiaista naisista oli määräaikaisessa työsuhteessa ja 30–34 vuotiaista reilu viidennes. Vuokratyö on uudempi työnteon muoto. Sen määrä on ollut laskeva ja vuonna 2009 vuokratyötä teki noin 23 000 henkeä, eli noin 1 % palkansaajista.

25.4 Valtion virka- ja työehtosopimukset

182. Valtiovarainministeriön yhteydessä toimiva valtion työmarkkinalaitos vastaa valtiotyönantajan puolesta työehtoihin liittyvistä sopimuksista ja niiden valvonnasta. Valtion työmarkkinalaitos osallistuu vakiintuneesti työmarkkinaosapuolten yhteiseen tasa-arvon pyöreään pöytään. Pyöreän pöydän puitteissa työmarkkinaosapuolet ovat yhdessä edistäneet tasa-arvoa Suomen työmarkkinoilla 1990-luvulta alkaen. Valtion työmarkkinalaitos on eurooppalaisen julkisalan työnantaja edustavan kattojärjestö CEEP:n jäsenenä toteuttanut omalta osaltaan myös EU:n tasa-arvon puiteohjelmaa vuosina 2005–2009.
183. Valtion sopimusalan pääsopijajärjestöt tekevät yhteistyötä tasa-arvon edistämiseksi valtion työpaikoilla sekä sopimustoiminnassa että erillisissä sopimuskausille osapuolten yhteisesti asetettavaksi sopimissa tasa-arvotyöryhmissä. Kuluvalla sopimuskaudella pääsopijajärjestöt seuraavat ja arvioivat naisten ja miesten tasa-arvoa edistävien toimenpiteiden toteutumista valtion virastoissa sekä kokoavat tasa-arvon kehitystä kuvaavaa tilastoa ja seuraavat samapalkkaohjelman toteutumista valtiosektorilla. Sopimusosapuolet arvioivat virka- ja työehtosopimusten sukupuolivaikutuksia keskus- ja paikallistasolla. Samapalkkaisuutta on lisäksi edistetty sopimusratkaisuisissa erillisillä tasa-arvo- ja samapalkkaerillä sekä kiinnittämällä muissa sopimusko-roituksissa erityisesti huomiota myös naisten ja miesten välisen palkkatasa-arvon parantamiseen. Sukupuolten tasa-arvo sekä perheen ja työ-elämän yhteensovittaminen on pyritty ottamaan huomioon myös neuvoteltaessa muutoksista perhevapaita koskeviin sopimusmääräyksiin.

25.5 Naisten urakehitys

184. Tasa-arvopolitiikassa on kiinnitetty erityistä huomiota naisten uriin valtionhallinnossa. Naisten osuus valtionhallinnon johtajista on lisääntynyt selvästi 2000-luvulla. Edistyminen on ollut erityisen nopeaa vuoden 2005 jälkeen. Valtiosektorilla on vuoden 2008 aikana työskennellyt naisten urakehityksen edistämisen työryhmä. Työryhmän raporttiin sisältyy konkreettisia ehdotuksia naisten urien edistämiseksi. Työryhmä on myös julkaissut esitteen "Esimies kannustathan naisia nousemaan huipulle!". Huomiota tulisi jatkossa kiinnittää myös naisten työmarkkinoille tulovaiheeseen, koska sillä on tutkimuksissa havaittu olevan suuri merkitys myöhemmän ura- ja palkkakehityksen kannalta.

25.6 Naisyrittäjyys

185. Naisyrittäjyyden kasvattaminen on sisällytetty sekä hallitusohjelmiin että tasa-arvoselontekoon. Naisyrittäjyyden osuus on EU-vertailussa korkea, eli noin kolmannes. Naisten yritykset toimivat usein palvelualoilla ja vähittäiskaupassa. Naisyrittäjien mukaan perhevapaisiin liittyy ongelmia. Naisyrittäjyyttä on kannustettu muun muassa yrittäjälainoin ja starttirahalla.

25.7 Maahanmuuttajien ja muiden vähemmistöryhmien asema työelämässä

186. Hallitus on sitoutunut tasa-arvoselonteossa vaikuttamaan yhteiskunnan asenteisiin siten, että asenteet muuttuvat myönteisemmiksi erilaisia vähemmistöryhmiä kohtaan ja tosiasialliset työnsaantimahdollisuudet paranevat. Tämä edellyttää myös erityisongelmien tunnistamista sekä aktiivista puuttumista työelämän syrjintään.

187. Suomessa vammaisista työkäisistä henkilöistä noin 60 %:lla on työpaikka. Luku on eurooppalaista keskiarvoa alhaisempi. Nuorten vammaisten työllistämiseksi on julkinen sektori ollut avainasemassa. Työesteiden poistamisessa tärkeintä on työolojen mukauttaminen ja olemassa olevien tukitoimenpiteiden tehostaminen.

188. Romaninaisten osallistumisesta koulutukseen ja työelämään ei ole käytettävissä täsmällistä tietoa. Selvitysten perusteella voidaan arvioida, että heidän työttömyytensä on korkeampi kuin pääväestöllä. Vuonna 2008 toteutetun selvityksen mukaan romanien työllistymisen esteitä ovat vähäinen koulutus, ammatillisen koulutuksen puuttuminen, vähäinen työkokemus sekä kielteiset ennakkoluulot ja syrjintä. Romanien työllistymistä on pyritty edistämään muun muassa työllistämiprojektein. Ne ovat työllistäneet romaneita suhteellisen hyvin, haasteina ovat kuitenkin työsuhteiden määräaikaisuus ja lyhytkestoisuus. Tutkintotavoitteiseen koulutukseen osallistumisen vahvistaminen parantaisi romaninaisten asemaa ja työllistymistä.

189. Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työttömyysaste on lähes nelinkertainen valtaväestöön verrattuna. Erityisesti pakolaisnaisten heikko koulutus vaikeuttaa työllistymistä. Muslimitaustaisten naisten työllistymisen esteeksi on muodostunut työnantajien ja asiakkaiden suhtautuminen heidän pukeutumiseen. Myös vähemmistöyhteisön sisäiset normit muodostavat esteitä maahanmuuttajanaisten työllistymiselle.

26 TYÖLLISYYS

190. Työllisyyden noususuunta jatkui vuoteen 2009 saakka, jolloin naisten työllisyysaste oli 68 % ja miesten 69 %. Vaikka naisten ja miesten työllisyys eivät poikkea huomattavasti toisistaan, on

ikäluokissa huomattavia eroja. Vuonna 2008 ero 25–29 -vuotiaiden ikäryhmässä oli 10 % ja 30–34 -vuotiaiden 15 %. Ero johtuu siitä, että äidit jäävät isiä useammin kotiin hoitamaan pieniä lapsia. Yksinhuoltajaäitien työttömyys on selvästi muita naisia korkeampaa ja heidän koulutustasonsa matalampi. Kaikissa ikäryhmissä 25–54 -vuotiaiden naisten työttömyys oli miehiä korkeampaa ja yli 55 -vuotiaiden miesten työttömyys on naisia yleisempää. Naisista 40 % ja miehistä 14 % työskentelee julkisella sektorilla ja kuntasektorilla kolmannes kaikista naisista. Naiset osallistuvat miehiä aktiivisemmin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on työllisyyden parantaminen ja työttömyyden vähentäminen.

27 SOSIAALITURVA

27.1 Takuueläke

191. Suomessa lakisääteinen eläke muodostuu työeläkejärjestelmän ja kansaneläkejärjestelmän mukaisista eläkkeistä. Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun ansiotason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Kansaneläkkeen tarkoituksena on turvata vähimmäistoimeentulo sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi on jäänyt vähäiseksi tai jolla ei ole lainkaan oikeutta työeläkkeeseen. Henkilön kokonaiseläke muodostuu työeläkkeestä ja kansaneläkkeestä.
192. Suomessa on otettu käyttöön 1.3.2011 lukien uutena etuutena takuueläke, jotta pienimpien eläkkeiden taso turvattaisiin kohtuulliseksi. Takuueläkettä maksetaan henkilöille, joiden kokonaiseläke jää takuueläkkeen määrää pienemmäksi. Näin ollen takuueläke turvaa sellaisten henkilöiden toimeentuloa, jotka saavat ainoastaan kansaneläkettä tai sekä kansaneläkettä että pientä työeläkettä. Lisäksi takuueläkettä maksetaan maahanmuuttajille, joiden eläke muodostuu esimerkiksi lyhyen työuran tai Suomessa asutun ajan lyhyiden vuoksi niin alhaiseksi, että he joutuisivat muutoin turvautumaan toimeentulotukeen. Takuueläkkeen enimmäismäärä on 687,74 euroa kuukaudessa ja se on indeksisidonnainen.
193. Takuueläkkeeseen on oikeus 62 vuotta täyttäneellä henkilöllä, joka saa vanhuuseläkettä sekä 16 vuotta täyttäneellä henkilöllä, joka saa työkyvyttömyyseläkettä. Lisäksi takuueläkkeeseen on oikeus maahanmuuttajalla, joka on työkyvytön tai joka on täyttänyt 65 vuotta. Takuueläkkeen määrään vaikuttavat eläkkeensaajan kotimaiset ja ulkomaiset lakisääteiset eläkkeet. Lisäksi pääsääntöisesti edellytetään, että eläkkeensaaja on asunut Suomessa vähintään kolme vuotta 16 vuotta täytettyään. Takuueläke parantaa erityisesti pienituloisten naisten toimeentuloa. Takuueläkkeen saajista arvioidaan noin 65 % olevan naisia.

27.2 Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen

194. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen on ollut pitkään osa tasa-arvopolitiikkaa. Keskeisenä tavoitteena on ollut perhevapaiden tasaisempi jakaminen vanhempien välillä. Vanhempainvapaista työnantajille aiheutuvien kustannusten korvaamista on korotettu useasti. Tällä hetkellä suurin osa vapaiden työnantajakustannuksista on jo tasattu. Perhevapaajärjestelmään on tehty myös perheiden moninaisuuden huomioon ottamiseksi muutoksia muun muassa adoptioperheiden ja etävanhemman asemaan ja luotu rekisteröidyssä parisuhteessa oleville perhevapaoikeuksia. Työn ja perheen yhteensovittamisen ratkaisut ovat rajautuneet pikkulasten ja pienten koululaisten vanhempiin. Muidenkin ryhmien tarpeet joustaviin ratkaisuihin perheen ja työn yhdistämisessä on alettu tiedostaa. Esimerkiksi yhä useampi työikäinen huolehtii työn ohella myös vanhenevista vanhemmistaan.
195. Käytännössä työn ja perheen yhdistäminen on naisille miehiä vaikeampaa. Tästä syystä perhevastuiden epätasaiseen jakautumiseen on pyritty puuttumaan. Vuoden 2010 alusta voimaan tullut lainmuutos pidensi niin sanotun isäkuukauden enimmäispituuden 6 viikkoon. Isäkuukauden käyttö on kasvanut vuosittain yli 10 %. Isät ovat lisänneet erityisesti synnytyksen jälkeen pidettävän isyysvapaan ja isäkuukauden käyttöä. Myönteisestä kehityksestä huolimatta äidit käyttivät vuonna 2009 93 % kaikista vanhempainvapaista. Useat isät kokevat edelleen, ettei työpaikoilla vieläkään suhtauduta perhevapaiden käyttämiseen suopeasti.
196. Vanhempainpäivärahan minimitasoa korotettiin vuoden 2009 alusta lukien. Uudistus hyödytti erityisesti sellaisia naisia, jotka eivät ole oikeutettuja ansiosidonnaiseen päivärahaan, kuten opiskelijoita. Kotihoidontuen hoitorahaa ja yksityisen hoidon tukea korotettiin vuoden 2009 alusta. Lastenhoidon vuoksi osa-aikatyötä tekevien vanhempien osittaista hoitorahaa korotettiin vuoden 2010 alusta korvaamaan paremmin työajan lyhentämisestä johtuvaa palkan menetystä. Maaliskuusta 2011 lukien vähimmäismääräiset vanhempainpäivärahat, lapsilisät ja kotihoidon tuki sidotaan kuluttajahintojen muutosta mittaavaan kansaneläkeindeksiin. Muutos hyödyttää eniten pienten lasten perheitä.
197. Vanhempainvapaatyöryhmän maaliskuussa 2011 valmistuneessa mietinnössä selvitettiin vanhempainvapaajärjestelmän laajempaa uudistamista ja isien kannustamista aikaisempaa enemmän perhevapaiden pitoon sekä vanhemmuudesta työnantajille aiheutuvien kustannusten korvaamisen parantamista. Työryhmä laati ehdotuksia isien osuuden kasvattamiseksi ja perhevastuiden tasaisemmasta jakamisesta. Työryhmä pohti myös vaihtoehtoisia keinoja vanhempainvapaista työnantajalle aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Ehdotusten tarkoituksena on

edistää naisten asemaa työmarkkinoilla sekä tukea naisten urakehitystä. Hallituksen tavoitteena on lisätä isille merkittyjä vapaita, joustavoittaa isien perhevapaiden käyttöä ja mahdollistaa lapsen hoitaminen kotona vanhempainpäivärahan turvin nykyistä pitempään.

Artikla 12

28 TERVEYDEN EDISTÄMINEN

28.1 Tupakointi ja päihteet

198. Vuonna 2010 viidennes väestöstä tupakoi päivittäin. Aikuista naisista tupakoi päivittäin 16 % ja miehistä 23 %. Noin 6 % suomalaisista aikuisista tupakoi satunnaisesti. Päivittäin 15–24 –vuotiaista miehistä tupakoi 17 % ja satunnaisesti 6 %. Samanikäisten naisten vastaavat osuudet olivat 18 % ja 8 %. Vuonna 2010 suomalaisista 15–64 –vuotiaista naisista oli tupakoimattomia 79 %, vastaava miesten luku oli 71 %. Naisten tupakointi pysyi samalla tasolla 1980 –luvun puolivälistä lähtien, mutta on viime vuosina kääntynyt laskuun. 15–24 –vuotiaista naisista 1 % nuuskasi satunnaisesti.

199. Naisten alkoholinkäyttö on terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan kuusinkertaistunut ja miesten kaksinkertaistunut 40 vuoden aikana. Juomatapatutkimukseen perustuvan ”Suomi juo” -kirjan mukaan naisten kuluttaman alkoholin osuus on noussut 12 %:sta 26 %:iin. Raittiiden osuus on laskenut 40 %:sta kymmeneen prosenttiin kuluneiden 40 vuoden aikana. Eniten raittiita naisia on 50–69-vuotiaiden ikäryhmässä. Viikoittain alkoholia kuluttavien naisten määrä on lisääntynyt kymmenesosasta kolmasosaan. Eniten on lisääntynyt suurten alkoholimäärien käyttö eli kahdeksan tai useamman annoksen nauttiminen. Viikoittain tai useammin alkoholia käyttävät eniten 30–49-vuotiaat ja vähiten 15–29-vuotiaat. Nuorin ikäryhmä tosin juo useammin suuria alkoholimääriä kuin 30–49-vuotiaat tai 50–69-vuotiaat. Naisten alkoholinkäytön lisääntyminen neljän vuosikymmenen aikana johtunee muun muassa tasa-arvoistumisesta, ihmissuhteiden laajenemisesta kodin ja perheen ulkopuolelle sekä liikkumavaran suurentumisesta rahan ja vapaa-ajan suhteen. Naisten alkoholinkäytön muutos on merkinnyt myös alkoholikulttuurin muuttumista. Etenkin alkoholin juominen kotona on lisääntynyt. Vaikka naiset juovat aiempaa aktiivisemmin, he kärsivät miehiä enemmän muiden juomisesta. Lähes puolet naisista kertoo pelänneensä ulkona liikkuvia päihtyneitä kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Miehistä humalaisia kertoi pelänneensä neljäsosa.

28.2 Nuorten mielenterveys ja päihteidenkäyttö

200. Vuoden 2008 alusta voimaan tullut lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kunnat järjestämään koulupsykologin ja koulukuraattoreiden palveluita osana ehkäisevää lastensuojelutoimintaa. Laki velvoittaa kunnan viranomaiset keskinäiseen yhteistyöhön varhaisen tuen antamiseksi ja lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.
201. Valtioneuvoston neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta antaman asetuksen (338/2011) tarkoituksena on tehostaa mielenterveyshäiriöiden ja päihdeongelmien varhaista tunnistamista, tuen järjestämistä ja hoitoon ohjausta. Asetuksella pyritään edistämään terveitä elintapoja ja mielenterveyttä. Asetus sisältää säännökset ravitsemukseen ja koulukiusaamiseen puuttumisesta ja velvoittaa kiinnittämään huomiota myös lasten ja nuorten vanhempien mielenterveyteen ja päihteiden käyttöön.
202. 1.5.2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kunnat järjestämään neuvola-, kouluterveydenhuolto- ja opiskelijaterveydenhuoltopalvelut yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Mielenterveyttä ja elämänhallintaa edistävien terveysneuvonta ja terveystarkastusten piiriin kuuluvat myös opiskelu- tai työterveydenhuollon ulkopuolelle jäävät nuoret. Terveystarkastusten tarkoituksena on edistää mielenterveyttä ja elämänhallintaa. Terveydenhuoltolaissa korostetaan lasten ja nuorten nopeaa pääsyä mielenterveyspalveluihin. Lain mukaan alle 23-vuotiaiden hoidon tarpeen arviointi tulee tehdä kuudessa viikossa ja hoitoon tulee päästä kolmessa kuukaudessa.
203. Nuorten mielenterveyden ja päihteiden käytön seuranta on pyritty parantamaan. Peruskouluissa ja lukioissa säännöllisesti toteutettava kouluterveyskysely on laajennettu toisen asteen ammatillisiin oppilaitoksiin vuoden 2008 alusta alkaen. Kyselyyn sisältyy mittari masentuneisuuden tunnistamiseksi.
204. Vuonna 2009 valmistuneessa kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa esitetään linjaukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015 mennessä. Kuntien toteuttama lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdetyö toteutetaan ensisijaisesti lasten ja nuorten arkisessa elinympäristössä, kuten kodissa, päivähoidossa tai koulussa.
205. Kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelmaan sisältyy useita lasten ja nuorten palvelujen kehittämishankkeita. Vuosina 2007–2008 tehdyn alustavan seurantatutkimuksen tu-

loksissa havaittiin tilastollisesti merkitseviä parannuksia tutkimuksen kohteena olevien nuorten mielialassa, ahdistusoireissa, elämänlaadussa, toimintakyvyssä ja psykoosiriskioireissa.

206. Oppilaiden mielenterveyteen liittyvät asiat ovat kouluterveydenhuollon lisäksi myös oppilashuollon haasteena perusopetuksessa. Terveystiedon opetuksen tarkoitus on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Terveystietoa opetetaan peruskoulun yhdeksännellä luokalla.
207. Peruskoulun 8.-9.-luokkalaisille tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan vaikeaa tai keskivaikeaa masennusta raportoitiin kokevansa noin 13 % ikäluokasta vuosina 2004–2010. Tytöt kokevat edelleen masennusta enemmän kuin pojat. Varhaisnuoruuden mielenterveyshäiriöt ovat yleisempiä pojilla kuin tytöillä, mutta varsinaisesta nuoruusiästä lähtien tytöt sairastavat poikia enemmän.
208. Nuorten naisten syömishäiriöt ovat olleet kasvussa, mutta niiden hoidossa on huomattavia alueellisia eroja.
209. Tyttöjen päihteidenkäyttö on ollut kasvussa. Humalajuomisen laskusuunta on pysähtynyt 14–16 –vuotiailla. 18-vuotiaiden nuorten naisten humalajuominen on ollut korkeimmillaan 30-vuotisen tutkimusjakson aikana.
210. Alaikäisten suomalaisnuorten itsemurhat ovat vähentyneet sitten 1990-luvun alun. Toisaalta vuosina 2005–2008 sekä poikien että tyttöjen itsemurhien määrä on noussut. Etenkin tyttöjen osuus on kansainvälisesti vertailtuna suuri. Vuonna 2008 julkaistun lapsiuhritutkimuksen mukaan pojat kokevat suhteessa enemmän väkivaltaa kodin ulkopuolella ja kaveripiirissä, kun taas tytöt kokevat sitä enemmän kotona.

28.3 Oppilashuolto

211. Perusopetuslakiin on tehty oppilashuoltoon sekä tietojen salassapitoon ja käsittelyyn liittyvät muutokset (642/2010). Perusopetuslain muutosten yhteydessä oppilashuollon toimintaedellytyksiä parannettiin. Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä sekä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä, edistää koulu yhteisön hyvinvointia sekä taata varhainen puuttuminen.
212. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti oppilashuollon kehittämistoiminnan vuonna 2007. Kehittämistoiminnassa on myönnetty kunnille ja seuduille valtionavustusta oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämiseen. Kehittämistoiminnalla pyritään edistämään nimenomaan

ennalta ehkäiseviä toimintatapoja, vahvistamaan hallinnonalojen yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi sekä tukemaan opetussuunnitelmien toimeenpanoa kunnissa.

213. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät ovat yhdessä kehittäneet oppilaiden ja opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia parantavia työ- ja toimintakäytäntöjä. Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä pidetään tärkeänä.

28.4 Iäkkäät ja muistisairaat

214. Naisten ja miesten välisen elinajanodotteen ero on pienentymässä. Kaikista iäkkäimmistä ihmisryhmistä valtaosa on naisia. Ikääntyneiden palveluissa naisia on kolme neljäsosaa. Dementiaoireisia naisia on palvelujen piirissä kaikissa ikäryhmissä miehiä enemmän. Sukupuolierojen huomioiminen tulevaisuudessa on tärkeää muistisairaiden kohdalla.

29 RASKAUDENAIKAINEN TERVEYS

215. Odottavien äitien terveyttä ja hyvinvointia seurataan kattavasti neuvolapalveluiden kautta. Suomessa lähes kaikki naiset käyttävät maksuttomia julkisen terveydenhuollon äitiyspalveluita. Vain pieni osa käyttää yksityisiä palveluita. Äitiysavustuksen saaminen edellyttää käyntiä äitiysneuvolassa tai lääkärillä ennen 16. raskausviikkoa. Äitiysneuvolan tehtävänä on turvata ja edistää raskaana olevan naisen, sikiön ja vastasyntyneen lapsen ja koko lasta odottavan perheen terveyttä ja hyvinvointia. Normaalisti sujuvan raskauden aikana odottava äiti käy äitiysneuvolassa 12–15 kertaa ja lääkärin tutkimuksessa 2-3 kertaa. Äidille tarjotaan mahdollisuus valtakunnallisen seulontaohjelman mukaisesti raskauden aikaisiin sikiön kromosomi- ja rakennepoikkeavuuksien seulontoihin. Terveystieteiden tutkimuskeskukselle tarkoitettua kansallista äitiysneuvonnan suositusta vuodelta 1999 ollaan päivittämässä.

216. Synnyttäjien keski-ikä on ollut pitkään Suomessa 30 vuotta (30,1 vuotta vuonna 2010). Yli 35 -vuotiaiden synnyttäjien osuus oli 18 % kaikista synnyttäjistä vuonna 2010. Joka kolmas synnyttäjä on ylipainoinen (painoindeksi BMI yli 25). Raskauden aikana tupakoivien osuus on yhtä korkea kuin 1980-luvun lopussa eli 15 %. Vuonna 2010 runsas kolmannes tupakoivista synnyttäjistä ilmoitti lopettaneensa tupakoimisen. Vastaava luku oli 1990-luvun alussa 11 %.

217. Perinataalikuolleisuus on Suomessa matala, 4,0 tuhatta syntynyttä lasta kohti vuonna 2010. Keisarinleikkausten osuus on pysynyt pitkään samalla tasolla ja oli 16,3 % kaikista synnytyksistä vuonna 2010.

218. Raskaudenkeskeytysten lukumäärä laski edelleen vuonna 2010. Keskeytyksiä tehtiin 10 242 eli noin 2 % edellisvuotta vähemmän. Keskeytyksiä tehtiin tuhatta 15–49 -vuotiasta naista kohti 8,8. Raskaudenkeskeytysten määrä on laskenut 2000 –luvun loppupuolella melko tasaisesti. Tämä johtuu pääasiallisesti alle 20 –vuotiaiden naisten keskeytysten vähenemisestä. Raskaudenkeskeytyksiä tehdään edelleen eniten 20–24 –vuotiaiden ikäryhmässä.

30 SUKUPUOLITAUDIT

219. Klamydia on tavallinen nuorilla. Vuodesta 2002 lukien nuorten klamydiatartuntojen määrä on laskenut. Vuonna 2010 ilmoitettiin noin 12 825 uutta tartuntaa, mikä on vähemmän kuin vuonna 2009 (13 317 tapausta). Tartunnan saaneista 59 % oli naisia. Suurin osa tapauksista havaittiin 15–24 –vuotiailla naisilla (73 %) ja 20–29 –vuotiailla miehillä (66 %). Aikaisempien vuosien tapaan alle 20 –vuotiaiden saamien tartuntojen määrä oli huomattavasti suurempi naisilla (2449) kuin miehillä (719).

220. Tippuritapausten määrä jatkoi kasvuaan vuonna 2010 edellisiin vuosiin verrattuna. Tartuntatautirekisteriin ilmoitettiin 257 tippuritapausta. Tapauksista 75 % oli miehiä. Tartunnoista valtaosa (79 %) todettiin 15–39 –vuotiaiden ikäryhmässä. Tartunnoista 42 % oli ulkomailta peräisin. Eniten tartuntoja tuotiin Thaimaasta (45 tapausta).

221. Vuonna 2010 kuppatapauksia ilmoitettiin 209, eli lähes saman verran kuin vuonna 2009. Tapauksista 64 % todettiin miehillä. Eniten tapauksia todettiin 25–54 –vuotiaiden ikäryhmässä, 68 %.

222. Uusia HIV-tartuntoja ilmoitettiin vuonna 2010 tartuntatautirekisteriin 188, mikä oli 10 enemmän edellisvuoteen verrattuna ja samaa luokkaa kuin epidemian huippuvuonna 2006. Tartunnoista 70 % todettiin miehillä ja 30 % naisilla. Vuoden 2010 loppuun mennessä Suomessa on todettu yhteensä vajaat 2 778 HIV-tartuntaa. Todettujen HIV –tartuntojen määrä on kasvanut; 2000 –luvulla todettujen tartuntojen määrä on yli 60 % kaikista Suomessa todetuista tartunnoista. Tartuntojen määrän kasvun taustalla on hetero- ja miesten välisessä seksissä saatujen tartuntojen lisääntyminen.

Artikla 13

223. Artiklan osalta viitataan aikaisempiin määräaikaissäätöihin.

Artikla 14

31 MAASEUDUN KEHITTÄMINEN

224. Väestön sukupuolirakenteen vinoutuminen ja erityisesti koulutettujen naisten lähtömuutto syrjäisemmiltä alueilta on yksi tasapainoisen aluekehityksen este Suomessa. Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen liittyy alueiden kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen tasapainoisen väestörakenteen, työpaikkojen, yritystoiminnan ja palvelujen kautta.
225. Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa vuosille 2009–2013 on 15 strategista linjausta ja niitä toteuttavia toimenpiteitä. Kunnilla on tärkeä asema linjausten toteuttamisessa. Monet linjauksista liittyvät suoraan ihmisten toimintaan ja toimenpiteillä on suoria tai välillisiä vaikutuksia ihmisten elämään, työskentely-, liikkumis-, opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksiin sekä hyvinvointiin. Tasa-arvoisuutta pyritään edistämään korjaamalla huonommassa asemassa olevan sukupuolen tilannetta.
226. Koska naisten muuttoliike maaseudulta on niin voimakasta, että se uhkaa maaseudun yhteisöjen elinvoimaa, on erityishuomiota kohdistettu naisten työllistymis- ja yrittäjyysmahdollisuuksien lisäämiseen. Kokonaisuohjelman sukupuolivaikutuksia on otettu huomioon erityisesti asumisen ja palveluiden, yrittäjyyden ja työn, osaamisen sekä kansalaistoiminnan ja paikallisen kehittämisen osalta. Ohjelman seurannassa huomiota kiinnitetään erityisesti sukupuolten tasa-arvon toteutumiseen. Esimerkiksi useat maaseutuasumisen, palveluiden ja kulttuurin edistämiseen tähtäävistä toimenpiteistä edistävät palvelujen saatavuutta sekä työllistymistä palvelualoilla. Naisia työllistävät erityisesti hyvinvointi- ja kulttuuripalvelut.
227. Maaseudun turvallisuuden lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet ovat tärkeitä kaikkien maaseudun asukkaiden näkökulmasta. Kuitenkin Suomessa mm. väkivalta on voimakkaasti sukupuolittunut. Perheväkivaltatapauksissa suuri enemmistö uhreista on naisia, ja tämä tulisi huomioida turvapalveluja suunniteltaessa perheväkivallan ehkäisy- ja hoitotoimien toteuttamiseksi. Kysymys on erityisen tärkeä harvaan asutuilla alueilla.
228. Naisilla on monissa perheissä suurempi vastuu erilaisista hoivatöistä. Lasten päivähoidon saatavuudella ja sen läheisyydellä on suuri merkitys naisille, joille työn ja perheen yhdistäminen aiheuttaa yhä usein haasteita. Toimiva joukkoliikenne tukee naisten työssäkäyntiä yhden auton perheissä ja edistää erityisesti naisten liikkumismahdollisuuksia. Kyläpalveluiden järjestäminen edistää koko paikallisyhteisön hyvinvointia, erityisesti kotona työskentelevien ja iäkkäiden naisten. Maaseudun palveluja kehitettäessä on tärkeä ottaa huomioon myös syrjäytyminen.

229. Naisten miehiä aktiivisempi poismuutto maaseudulta on johtanut paikoin hyvin epätasaiseen sukupuolirakenteeseen. Maaseudulle jäävien miesten keskuudessa naimattomuus on yhä yleisempää. Hyvinvointikysymyksiä on tarkasteltava kumpikin sukupuoli ja sen erityispiirteet huomioiden.
230. Etätyömahdollisuuksien kehittäminen tuo joustavuutta työelämään ja lisää näin viihtyvyyttä ja hyvinvointia. Erityisen merkittävää joustavan työelämän kehittäminen on naisille, joita hoiva- ja palkkatyön yhteensovittamisen ongelmat koskevat kokonaisvaltaisemmin.
231. Työpaikkojen vääristynyttä sukupuolijakaumaa pyritään korjaamaan elinkeinorakenteen monipuolistamisella ja palvelualojen kehittämisellä sekä palvelujen saatavuudella. Peruspalvelujen tarjonta on Suomessa erityisesti kuntien vastuulla. Osaamisen ja koulutuksen edistämiseen tähtäävien toimien tarkoituksena on kiinnittää huomiota sekä tyttöjen että poikien mahdollisuuksiin ja kiinnostukseen maaseutuelinkeinoja kohtaan.

Artikla 15

232. Naiset ja miehet ovat Suomessa oikeudellisesti tasa-arvoisia, kuten yleissopimuksen 15 artiklassa edellytetään. Tässä yhteydessä viitataan edellisiin määräaikaishavaintoihin.

Artikla 16

233. Raportin liitteenä 14 on Suomen antama vastaus päätöslauselmaan A/RES/64/145 koskien tyttölasten asemaa. Muilta osin viitataan edellisiin määräaikaishavaintoihin.

PÄÄTELMIEN TÄYTÄNTÖÖPANON SEURANTA, TIEDON LEVITTÄMINEN JA SOPIMUKSEN NÄKYVYYDEN LISÄÄMINEN

- 32 Yleissopimuksen ja komitean loppupäätelmien tunnetuksi tekeminen
234. Yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan näkyvyyden ja tunnetuksi tekemisen edistämiseksi ulkoasiainministeriön verkkosivuilla on eri kielillä tietoa yleissopimuksesta, sen valinnaisesta pöytäkirjasta sekä komitean raportointijaksolla julkaisemista yleissuosituksista. (Loppupäätelmät, kohdat 14 ja 41.) Ulkoasiainministeriö käännätti CEDAW –komitean loppupäätelmät sekä suomeksi että ruotsiksi. Loppupäätelmät jaettiin laajalti muun muassa kaikkiin ministeriöihin hallinnonaloillaan edelleen jaettavaksi, Ahvenanmaan maakuntahallitukselle ruotsinkielisinä sekä laajalti kansalaisjärjestöille. Loppupäätelmien tekstejä on toimitettu myös saataville erilaisiin seminaareihin ja muihin erityisesti naisten oikeuksia ja ihmisoikeuksia koskeviin tilaisuuksiin. Loppupäätelmät ovat myös ulkoasiainministeriön verkkosivuilla luettavissa.

235. Naisten tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä on käsitelty kattavasti myös ulkoasiainministeriön 2009 laatimassa ihmisoikeusselonteossa. Lisäksi ulkoasiainministeriö on järjestänyt seminaareja toimivaltuuksiensa puitteissa eräistä CEDAW –komitean loppupäätelmissä esille nostetuista huolenaiheista. Ulkoasiainministeriö tiedostaa lisätiedottamistarpeen ja pyrkii edistämään Suomen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja niiden sisällön tunnettavuuden lisäämistä. Myös muut ministeriöt ovat omilla hallinnonaloillaan tehneet yleissopimusta tunnetuksi.
236. Tasa-arvokysymysten parissa toimivien kansalaisjärjestöjen merkitys yleissopimuksen tunnetuksi tekemisessä on ollut tärkeä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta järjesti yhdessä ulkoasiainministeriön, Naisjärjestöjen Keskusliiton ja eduskunnan naisverkoston kanssa Porin Suomi Areenalla kesällä 2010 ”YK:n Naisten oikeuksien peruskirja – 30 vuotta Suomen sitoutumisesta” – tilaisuuden.

33 PEKINGIN JULISTUKSEN JA TOIMINTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN

237. Sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja naisten aseman parantamiseen liittyvät kirjaukset ovat vakiintuneet Suomen hallitusohjelmissa 1990 –luvulta alkaen. Sukupuolten välinen tasa-arvo on myös läpileikkaavana teemana Suomen kehityspoliittisessa ohjelmassa. Läpileikkaavien teemojen arvioinnit ovat osoittaneet lisätoimenpiteet tarpeellisiksi tavoitteiden tehokkaaksi saavuttamiseksi.
238. Suomen ensimmäinen valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta valmistui vuonna 2010. Selonteossa linjataan tulevaisuuden tasa-arvopolitiikkaa vuoteen 2020. Selonteossa tunnustetaan Pekingin toimintaohjelman merkittävä vaikutus Suomen tasa-arvopolitiikkaan ja sen keinovalikoimaan. Selonteon yhdeksi tavoitteeksi on kirjattu Pekingin toimintaohjelman laaja-alainen huomion ottaminen, jotta tasa-arvopolitiikassa nostettaisiin tulevaisuudessa esille entistä vahvemmin toimintaohjelman kattamia sektoreita, kuten esimerkiksi köyhyys ja talouspolitiikka.
239. Tasa-arvokysymysten parissa työskentelevät järjestöt ovat kritisoineet sitä, ettei Pekingin julistusta tai sen toimeenpano-ohjelmaa eikä CEDAW –sopimusta mainita viimeisten hallitusohjelmien tasa-arvokirjauksissa eikä tasa-arvo-ohjelmissa.

34 YK:N VUOSITUHATTAVOITTEIDEN EDISTÄMINEN

240. Suomen kehityspoliitikassa YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi naisten asema on yksi läpileikkaavista teemoista. Naisten aseman ja roolin huomioiminen on nostettu yhdeksi keskeiseksi alueeksi ilmastopolitiikassa. Sen toimeenpanoa toteutetaan ja edistetään muun muassa

kansainvälisten järjestöjen kanssa. Suomi myös tukee naispuolisten delegaattien osallistumista ilmastoneuvotteluihin. Ulkoasiainministeriössä toimii myös tasa-arvosuurlähettiläs tasa-arvokysymysten läpileikkaavuuden vahvistamiseksi.

241. Läpileikkaavien teemojen seurannan ja toimeenpanon vaikuttavuuteen kiinnitetään entistä enemmän huomiota uudessa kehityspoliittisessa ohjelmassa. Valtavirtaistamisen vahvistamiseksi sitä on tuettu erilaisilla naisten asemaa parantavilla toimilla ja hankkeilla. Riittävän rahoituksen turvaaminen on tärkeää. Suomi oli aktiivisesti perustamassa UN Women’ia, mutta Suomen taloudellinen panos UN Women’lle on muita pohjoismaita vaatimattomampi.
242. Yksi tärkeä tasa-arvoa edistävä mekanismi on turvallisuusneuvoston 1325 päätöslauselma ”Naiset rauha ja turvallisuus”, jolla pyritään vahvistamaan naisten asemaa ja päätösvaltaa kriisinhallintaan liittyvässä toiminnassa. Suomen kansallinen toimintaohjelma hyväksyttiin syyskuussa 2009 ja se kattaa vuodet 2008–2011. Ohjelma jakaantuu kolmeen pääteemaan. Yhdessä käsitellään naisten asemaa ja osallistumista konfliktien ehkäisyssä, rauhan neuvotteluissa ja rauhanrakennuksessa. Toinen kattaa kriisinhallintaan liittyvän koulutuksen ja operaatioiden käytännön toteutuksen. Kolmas käsittelee ihmisoikeuksien parempaa toteutumista. Toimintaohjelman tavoitteita edistetään kansallisella tasolla osana hallitusohjelmaa. Ohjelman toteutusta seurataan systemaattisesti seurantaryhmän avulla. Ohjelmaa toteutetaan ja toiminnot suunnitellaan yhteistyössä konfliktialueiden toimijoiden, erityisesti naisten ja naisryhmien kanssa.
243. Suomi on tukenut sukupuolten tasa-arvon edistämistä monissa kehitysyhteistyöhankkeissa. 1995 Pekingin toimintaohjelman toteuttamisen tulee olla kehityspoliittisten tavoitteiden keskiössä. Suomi tukee myös lukuisten kansalaisjärjestöjen toimintaa kehitysyhteistyömäärärahoihin. Suomi osallistuu aktiivisesti kehitysyhteistyötä tekevien ja sitä ohjaavien toimijoiden toimintaan, erityisesti EU:n, YK:n, OECD:n ja ETYJ:n puitteissa.
244. Suomi järjesti yhdessä Liberian kanssa vuonna 2009 kansainvälisen naisjohtajuuskonferenssin. Konferenssin tuloksena hyväksyttiin päätöslauselmat ”Naiset, rauha ja turvallisuus” sekä ”Naiset ja ilmastonmuutos”.

35 MUIDEN IHMISOIKEUSSOPIMUSTEN RATIFIOINTI

245. Suomi valmistelelee kaikkien henkilöiden suojelemista tahdonvastaisilta katoamisilta koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ratifiointia.

246. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointia valmistellaan touku-
kuussa 2011 asetetussa työryhmässä, jonka toimikausi päättyy vuoden 2013 lopussa. Yleisso-
pimuksen ratifiointi sisältyy pääministeri Kataisen hallitusohjelman tavoitteisiin.
247. Siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointia
on esitetty eduskunnalle. Sopimusta ei ole toistaiseksi ratifioitu. Suomen linjaus noudattaa EU-
maiden linjaust

Liitteet

Liite 1: Ammatillisen koulutuksen opiskelijat vuonna 2009, äidinkieli muu kuin suomi, ruotsi tai saame, opetushallinnon alainen ammatillinen koulutus

Tutkintolaji	Järjestämismuoto	Naiset	Miehet	Yhteensä	Naisten %-osuus
Ammatillinen peruskoulutus	OPS perusteinen ammatillinen peruskoulutus *)	2753	2741	5494	50,1
	Näyttöt. valm. koulutus perustutkinnot	1083	570	1653	65,5
	Oppisopimuskoulutus	919	801	1720	53,4
	<i>Yhteensä</i>	4755	4112	8867	53,6
Ammattitutkinto	Näyttöt. valm. ammattitutkinnot	793	723	1516	52,3
	Oppisopimuskoulutus	447	259	706	63,3
	<i>Yhteensä</i>	1240	982	2222	55,8
Erikoisammattitutkinto	Näyttöt. valm. erikoisammattitutkinnot	79	56	135	58,5
	Oppisopimuskoulutus	96	93	189	50,8
	<i>Yhteensä</i>	175	149	324	54,0
Ammatillinen koulutus yhteensä		6170	5243	11413	54,1

Liite 2: Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12723.pdf

Hallitus linjaa selonteossa tulevaisuuden tasa-arvopoliittikkaa vuoteen 2020. Selonteon tavoitteena on vahvistaa pitkäjänteistä ja suunnitelmallista sukupuolten tasa-arvon edistämistä, ja siinä painotetaan sitoutumista tasa-arvopoliittikan toimeenpanoon kaikilla tasoilla. Lisäksi selonteossa tarkastellaan harjoitetun tasa-arvopoliittikan tavoitteita, toimenpiteitä ja niiden vaikuttavuutta sekä sukupuolten tasa-arvon kehitystä viimeisen

runsaan kymmenen vuoden aikana. Valtioneuvoston tasa-arvoselonteko on ensimmäinen lajissaan. Siksi se kattaa paitsi nykyisen hallituksen myös edeltävien hallitusten tasa-arvopolitiikan 1990-luvun loppupuolelta alkaen.

Selontekoon valitut teemat pohjautuvat hallitusohjelmien ja hallituksen tasa-arvo-ohjelmien tasa-arvoa koskeviin tavoitteisiin 1990-luvun lopussa ja 2000-luvulla. Pääteemat ovat päätöksenteko, koulutus ja tutkimus, työelämä, työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen, miehet ja tasa-arvo, naisiin kohdistuva väkivalta, lähisuhdeväkivalta ja ihmiskauppa sekä tasa-arvoviranomaisten asema ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen. Selonteossa käsitellään myös tasa-arvolainsäädännön kehitystä ja Suomen toimintaa EU:n tasa-arvopolitiikassa sekä kansainvälisen tasa-arvopolitiikan eri areenoilla. Lisäksi tasa-arvopolitiikan kysymyksiä tarkastellaan läpileikkaavasti maahanmuuttajien ja vähemmistöryhmien näkökulmasta.

Liite 3: Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12304.pdf

Liite 4. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman toteutuksen päivitys marraskuu/2011, oikeusministeriön hallinnonala

Kohta 3.1.6

Oikeusministeriö on myöntänyt vuonna 2011 yhteensä 72 900 euroa valtionapua kuuteen rikosentorjuntahankkeeseen, jotka edistävät myös naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaa. Mukana on neljä maahanmuuttajataustaisiin liittyvää hanketta ja tutkimushanke maahanmuuttajataustaisille miehille suunnatun lähisuhde- ja perheväkivaltatyön arviointiin. Lisäksi näistä rahoista on tuettu MARAK-pilottia (ks. **kohta 3.3.2**). Oikeusjärjestyksen kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä koskevaan toimintaan varattuja valtionapurahoja koskevaa hakemusta 3.1.6 perusteella ei tähän mennessä ole tullut yhtään.

African Care Women ry: Oikeus sanoa ei –hanketta tuettiin 16 400 eurolla

Hankkeella pyritään lähestymään kokonaisvaltaisesti kaikkia perheenjäseniä ja etenkin vastikään Suomeen saapuneita maahanmuuttajia. Toisaalta toimenpiteillä halutaan laajentaa nuorten naisten ja tyttöjen liikkumatilaa, vahvistaa heidän kapasiteettia vaikuttaa omiin valintoihinsa ja luoda heille vertaistukiryhmiä ja matalankynnyksen kanavia, joissa he voivat luottamuksellisesti ilmaista itseään ja kertoa kohtaamistaan uhkatilanteista. Toisaalta hankkeella halutaan myös tavoittaa vanhemmat (isät ja äidit) ja tukea heitä kasvattajina. Hanke käynnistetään pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa), Tampereella, Turussa, Kajaanissa ja Kouvolassa. Toiminnalla pyritään tavoittamaan maahanmuuttajaryhmät, joissa kunniaväkivaltaa ja pakkoavioliittoja esiintyy. Osanottajia arvioidaan tulevan mm, seuraavista maista: Somalia, Sudan, Irak, Afganistan ja Iran. Jokaiselta paikkakunnalta arvioidaan voitavan tavoittaa noin 30–50 ja pääkaupunkiseudulla noin 100 henkilöä eri maahanmuuttajaryhmistä.

Hakunilan kansainvälinen yhdistys ry: Lähiöväkivaltaa vastaan Vantaalla –hanketta tuettiin 10 000 eurolla. Ministeriö oli aikaisemmin tukenut hanketta **7 500 eurolla** vuonna 2010.

Hankkeen tarkoituksena on tukea erityisesti maahanmuuttajanaaisia niissä ongelmissa, jotka tuottavat väkivaltaa. Hankkeessa pyritään ehkäisemään ennalta lasten ja nuorten ongelmia ja auttamaan perheitä ratkaisemaan perheväkivaltaan liittyviä ongelmia. Hankkeessa autetaan myös lapsia, nuoria ja aikuisia, jotka joutuvat jostain syystä väkivaltatilanteisiin koulussa tai muualla.

Monika-Naiset liitto ry: Asiakkaana väkivaltaa kokenut maahanmuuttajanainen – hanketta tuettiin 15 000 eurolla.

Hankkeen tarkoituksena on tuottaa selvitys väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden maahanmuuttajataustaisten naisten elämäntilanteesta ja avun tarpeista heidän hakeutuessaan asiakkaiksi Monika-Naiset liiton matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluun. Selvitys koskee vuosina 2005–2010 Helsingin Monikulttuurisen Voimavarakeskuksen väkivallan avopalveluita käyttäneitä naisia. Yhteensä näiden vuosien aikana asiakaina oli 2 335 naista ja kirjattuja yhteydenottoja tuli 12 917.

Naisten Apu Espoossa ry: Luottamusta Miehen Linjalla -arviointitutkimus 2010 - 2012 –hanketta tuettiin 13 000 eurolla. Hanke on saanut oikeusministeriöltä vuonna 2010 avustusta **13 000 euroa**, mikä oli puolet haetusta summasta (26 000 euroa). Tuolloin neuvosto päätti, että hankkeeseen on mahdollista hakea lisäavustusta vuonna 2011.

Hankkeen tarkoitus: Maahanmuuttajataustaisille miehille suunnatun lähisuhde- ja perheväkivaltatyön arviointia koskeva tutkimus.

Suomen Somaliland kehitys ja integraatio ry: Irti tyttöjen jengiväkivallasta –hanketta tuettiin 8 000 eurolla.

Hankkeen tarkoituksena on Helsingissä havaittujen somalityttöjen ja muita ryhmiä edustavien tyttöjen jengitappelujen ehkäisy. Hanke pyrkii myös ehkäisemään jengiytymistä.

Muut hankkeet:

Kohta 3.3.2

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Moniammatillisen riskienarviointimenetelmän (MARAK) –pilottihanketta tuettiin 13 000 eurolla.

Kohta 3.3.3

Muistio valvonnasta lähestymiskiellon tehostajana valmistuneen loppuvuodesta 2011.

Kohta 3.3.4

VKSV: Seuraava aikuisiin kohdistuvat seksuaali- ja väkivaltarikokset -kurssi toteutetaan 2012. Lähestymiskielloa käsitellään ja syyttäjän mahdollisuutta hakea sitä painotetaan koulutuksen yhteydessä. Lähisuhdeväkivaltaa käsitellään myös paikallisille syyttäjyksiköille suunnatun alueellisen koulutuksen yhteydessä 2011- 2012. Alueellinen koulutus toteutetaan erikoissyyttäjien toimesta. Erillistä lähisuhdeväkivaltaa koskevaa ohjetta ei ole tarkoitus laatia. Syksyn 2011 kurssi käsittelee lapsen kohdistuvia seksuaalirikoksia.

Kohta 3.6.1

Lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevan sääntelyn muuttamistarpeet on arvioitu aihepiiriä koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä. Tässä yhteydessä on tehty rangaistuskäytäntöä ankaroittavia muutoksia hyväksikäyttösääntösiin, uusia tekoja on säädetty rangaistaviksi (esimerkiksi ns. grooming) ja esimerkiksi säännöksiä Suomen rikoslain soveltamisalasta (kaksoisrangaistavuuden edellyttäminen), rikosten vanhentumisesta ja syyteoikeudesta on muutettu. Laki rikoslain muuttamisesta (540/2011) on tullut voimaan 1.6.2011. Parhaillaan oikeusministeriössä laaditaan arviomuistiota raiskausrikosten lainsäädännöllisistä muutostarpeista. Määräpäiväksi muistion valmistumiselle on asetettu 15.11.2011, mutta arvioinnin koskiessa myös raiskausrikoksista tuomittavia rangaistuksia muistion valmistuminen riippuu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen raiskausrikosten rangaistuskäytäntöä koskevan selvityksen valmistumisesta. Muistion valmistumisen jälkeen arvioidaan, miten asian kanssa on syytä edetä.

Kohta 3.6.2

Raiskaussäännöksiä on muutettu 1.6.2011 voimaan tulleella lailla rikoslain muuttamisesta (495/2011) niin, että sukupuoliyhteys puolustuskyvyttömän kanssa katsotaan raiskausrikokseksi riippumatta siitä, mikä on rikoksentekijän osuus puolustuskyvyttömyyden synnyssä. Aikaisemmin teko katsottiin seksuaaliseksi hyväksikäytöksi, jos tekijä ei ollut saattanut uhria puolustuskyvyttömään tilaan. Raiskausrikosten tunnusmerkistön muutostarpeiden arviointia jatketaan kohdassa 3.6.2. mainitussa raiskaussäännösten arvioinnissa.

Kohta 3.6.3

VKSV: Aikuisiin kohdistuva seksuaali- ja väkivaltarikokset - kurssi toteutetaan 2012.

OM: järjestänyt 2011 tuomareille ja oikeusavustajille suunnatun koulutustilaisuuden rikoksen uhrin kohtaamisesta sekä lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset –teemasta. Teemaa sivutaan myös oikeuspsykologian koulutuksissa: Turun ja Rovaniemen hovioikeuspiirit 2011, Helsingin ja Itä-Suomen hovioikeuspiirit 2012. Tuomareille ja oikeusavustajille 2011 mahdollisuus osallistua SENJA-seminaariin. Vuodelle 2012 suunnitellaan seminaarin järjestämistä ministeriön tiloissa.

Kohta 3.6.4

VKS: Ks. kohta 3.3.4. Lisäksi syyttäjälaitoksen piirissä toimivan yhteyssyyttäjäjärjestelmän tarkoituksena on kannustaa ja tukea syyttäjien erikoistumista naisiin ja lapsiin kohdistuviin rikoksiin. Syyttäjien erikoistumista koskeva järjestelmä kokonaisuudessaan (erikois/avain ja yhteyssyyttäjäjärjestelmä) on VKSV:ssä parhaillaan kehitystyön alla.

Yhteyssyyttäjäjärjestelmä: Erikoissyyttäjien kesken maa on jaettu vastuualueisiin. Kullakin erikoissyyttäjällä on omat yhteyssyyttäjänsä vastuualueellaan sijaitsevilla paikallisilla syyttäjyksiköissä. Yhteyssyyttäjien tehtävänä on puolestaan pitää yhteyttä erikoissyyttäjryhmään ja toimia samalla tietolinkkinä Valtakunnansyyttäjänviraston ja paikallisyksikön välillä. Yhteyssyyttäjien roolina on myös oman ko. rikollisuuden alaa koskevan osaamisensa kehittäminen sekä tietämyksensä jakaminen muille syyttäjille. Erikoissyyttäjät ja yhdyshenkilöt muodostavat näin ollen aihealueensa/ erikoistumisalansa koko maata kattavan verkoston.

Kohta 3.6.5.

Oikeusministeriössä on 5.9.2011 valmistunut muistio ihmiskauppalainsäädännön muutostarpeiden arvioinnista ja muutosten valmistelusta oikeusministeriön hallinnonalalla. Muistion johtopäätöksen mukaan oikeusministeriön tulisi perustaa työryhmä käsittelemään oikeusministeriön hallinnonalalle kuuluvia eri lähteistä johtuvia pohdittavia kysymyksiä, mukaan lukien paritus- ja ihmiskaupparikosten suhde toisiinsa sekä parituksen kohteen asema rikosprosessissa. Mietintö on 12.10.2011 päättyvällä lausuntokierroksella keskeisillä viranomaisilla, minkä jälkeen arvioidaan lausuntopalaute koskien työryhmän perustamista, sen toimenkuvaa ja kokoonpanoa ja lausuntopalautteen sitä tukeessa perustetaan työryhmä. Mahdollisen työryhmän on katsottu edellyttävän noin vuoden toimikautta.

Kohta 3.6.6

VKSV:n ”järjestäytynyt rikollisuus, laitton maahantulo ja ihmiskauppa” -kurssi toteutettu. Ihmiskauppakurssi on toteutettu 21. -23.3.2011. Seuraava vastaava kurssi järjestetään keväällä 2012.

OM: ”Ihmiskaupan tunnistaminen ilmiönä” –koulutustilaisuus yhteistyössä Vähemmistövaltuutetun toimiston ja KRP:n kanssa tammikuussa 2011. Kohderyhmänä yleisten tuomioistuinten tuomarit ja oikeusavustajat. Tarvittaessa toteutetaan esim. kahden vuoden väliajoin.

Kohta 3.6.7

Käsitellään vuorovuosittain OM:n Lapsioikeusseminaarissa, viim. 2011 ja 2013. Teema on koulutuksen keskeisintä sisältöä. Koulutuksen laajuus on 3 päivää. Kohderyhmänä ovat yleisten tuomioistuinten tuomarit, julkiset oikeusavustajat sekä kuntasektorin sosiaalitoimen edustajat. 2010 sekä 2011 mukana myös Follo-projektiin osallistuvat henkilöt. Follo-koulutuksia vuonna 2012 suunnitteilla 1-2.

Osa teemoista käsitellään vuonna 2012 OM:n järjestämässä ”Kuuluuko lapsen ääni” –seminaarissa.

Liite 5: Sovittelutilastoja

Rikos- ja riita-asioiden sovittelu 2010, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportti:

http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr19_11.pdf

Liite 6: Poliisin tietoon tulleet epäillyt ihmiskauppa- ja paritusrikokset sekä seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta -rikokset

Ilmoitettu Kpl	2009	2010	2011
IHMISKAUPPA	2	11	12
TÖRKEÄ IHMISKAUPPA	0	1	1
TÖRKEÄ PARITUS	9	0	2
TÖRKEÄN PARITUKSEN YRITYS	0	0	1
PARITUS	7	2	12
PARITUKSEN YRITYS	1	0	1
SEKSUAALIPALVELUJEN OSTAMINEN NUORELTA	54	15	11
SEKSUAALIPALVELUJEN OSTAMISEN YRITYS NUORELTA	10	16	16

Lähde Polstat: vuoden 2011 tilastot kattavat ajan tammikuu - syyskuu 2011.

Liite 7: Eduskuntavaalien 2011 ehdokkaiden ikäjakauma sukupuolen mukaan

	18 vuotta	20 vuotta	25 vuotta	30 vuotta	35 vuotta	40 vuotta	45 vuotta	50 vuotta	55 vuotta	60 vuotta	65 vuotta	70 vuotta	75 vuotta	80 vuotta
Koko maa														
Yhteensä	7	30	30	47	51	48	60	62	58	41	35	18	7	2
Miehet	5	19	20	25	25	23	26	34	39	25	22	14	5	1
Naiset	2	11	10	22	26	25	34	28	19	16	13	4	2	1

Liite 8: Valituksi tulleiden ikäjakauma sukupuolen mukaan eduskuntavaaleissa 2011

	Yhteensä	Ikäryhmä 18-24	Ikäryhmä 25-29	Ikäryhmä 30-34	Ikäryhmä 35-39	Ikäryhmä 40-44	Ikäryhmä 45-49	Ikäryhmä 50-54	Ikäryhmä 55-59	Ikäryhmä 60-64	Ikäryhmä 65-	Keski- ikä
Koko maa												

Yhteensä	200	-	10	14	25	28	38	25	32	18	10	48,0
Miehet	115	-	7	5	10	11	22	14	24	16	6	50,2
Naiset	85	-	3	9	15	17	16	11	8	2	4	45,0

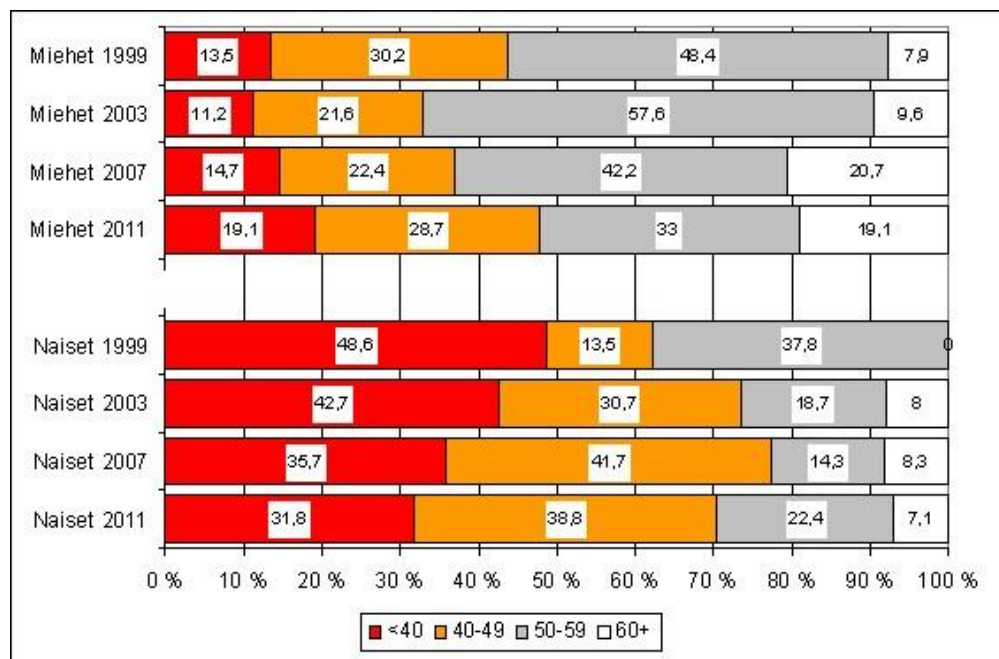

Liite 9: Naisten ja miesten määrä vaalipiireittäin eduskuntavaaleissa 2011

Vaalipiiri	miehet	muutos	naiset	muutos
Helsinki	12	+ 4	9	- 4
Uusimaa	18	+ 1	17	-
Varsinais-Suomi	9	- 1	8	+ 1
Ahvenanmaa	0	-	1	-
Satakunta	6	- 1	3	+ 1
Häme	8	-	6	-
Pirkanmaa	10	- 3	8	+ 3
Kymi	8	-	4	-
Etelä-Savo	3	+ 1	3	- 1
Pohjois-Savo	7	-	2	- 1

Pohjois-Karjala	3	- 2	3	+ 2
Vaasa	11	+ 1	6	- 1
Keski-Suomi	4	- 1	6	+ 1
Oulu	12	+ 1	6	- 1
Lappi	4	- 1	3	+ 1
Koko maa	115	- 1	85	+ 1

Liite 10: Valittujen ikäjakauma (%) sukupuolen mukaan 1999–2011 vaaleissa

Liite 11:

Tilasto- ja muu tieto naisten, mukaan lukien maahanmuuttaja- ja vähemmistönaiset, edustuksesta tiedemaailmassa (KTY)

Tutkimusrahoitus, koulutus ja professorit sukupuolittain

Henkilöstö

Kaikki yliopistot

Kaikki koulutusalat

Lähde: KOTA-tietokanta

Vuosi	2006	2007	2008	2009	
Kaikki	7883	7861	7785	7654	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2
Naiset	2865	2908	2896	2822	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2
%	36 %	37 %	37 %	37 %	2 2 2 2 2 2 2 2 2 2
Prof. ja apul.prof.	2268	2289	2269	2286	2 2 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3
Naiset	531	538	555	560	3 3 3 3 3 3 3 3 3 3
%	23 %	24 %	24 %	24 %	3 3 3 3 3 3 3 3 3 3
Yliassist.	693	686	660	593	3 3 3 3 3 3 3 3 3 3

Naiset	254	271	257	230	3333333333
%	37 %	40 %	39 %	39 %	3333333333
Assistentit	1135	1054	885	777	3333333333
Naiset	586	565	506	421	3333333333
%	52 %	54 %	57 %	54 %	3344444444
Lehtorit	2667	2722	2708	2743	4444444444
Naiset	1375	1400	1425	1446	4444444444
%	52 %	51 %	53 %	53 %	4444444444
Päätoim. tuntiop.	200	223	251	277	4444444444
Naiset	119	134	153	165	4455555555
%	60 %	60 %	61 %	60 %	5555555555
					5555555555

Tutkijakoulupäättös 2009 (vuonna 2010 aloittavat tutkijakoulut)

Naiset   Miehet   Yhteensä

Johtajat	21	89	110
	19 %		

Tohtorintutkinnot

Kaikki yliopistot

Kaikki koulutusalat

2008-2010

Lähde: KOTA-tietokanta 2008

Koulutusala	2008			2009			2010		
	Kaikki	Naiset		Kaikki	Naiset		Kaikki	Naiset	
Eläinlääketieteellinen	16	13	81 %	7	7	100 %	14	10	71 %
Farmasia	27	18	67 %	18	14	78 %	22	15	68 %
Hammaslääketieteellinen	12	8	67 %	20	12	60 %	20	14	70 %
Humanistinen	140	82	59 %	133	80	60 %	124	84	68 %
Kasvatustieteellinen	74	59	80 %	83	64	77 %	80	61	76 %
Kauppatieteellinen	92	48	52 %	111	54	49 %	86	44	51 %

Kuvataide							1	1	100 %
Liikuntatieteellinen	4	3	75 %	9	5	56 %	5	1	20 %
Luonnontieteellinen	318	150	47 %	337	165	49 %	309	139	45 %
Lääketieteellinen	250	173	69 %	283	189	67 %	240	159	66 %
Maatalous- metsätieteellinen	55	35	64 %	42	25	60 %	33	21	64 %
Musiikkiala	14	8	57 %	18	9	50 %	12	6	50 %
Oikeustieteellinen	22	11	50 %	15	9	60 %	25	10	40 %
Psykologia	23	17	74 %	26	15	58 %	26	19	73 %
Taideteollinen	10	8	80 %	8	7	88 %	15	10	67 %
Teatteri- ja tanssiala	2	1	50 %	2	1	50 %	1	1	100 %
Teknillistieteellinen	274	72	26 %	333	84	25 %	312	77	25 %
Teologinen	18	7	39 %	21	10	48 %	24	10	42 %
Terveystieteet	57	51	89 %	54	44	81 %	49	45	92 %
Yhteiskuntatieteellinen	118	67	57 %	122	67	55 %	120	71	59 %

YHTEENSÄ	1526	831	54 %	1642	861	52 %	1518	798	53 %
----------	------	-----	------	------	-----	------	------	-----	------

Suomen Akatemia (lähde SA)	Tilanne 2007	Myönnöt 2008	Myönnöt 2009	Myönnöt 2010
Naisten osuus uusista rahoituspäätöksistä/myönnoistä				
Akatemiaprofessorit	18 %	40 %		38 %
Akatemiatutkijat	37 %	30 %		35 %
Bio- ja ymp.tieteet		28 %		36 %
Kultt. ja yht.kuntatiet.		46 %		22 %
Luonnontiet. ja tekn.		21 %		25 %
Terveyden tutkimus		24 %		64 %
Tutkijatohtorit	41 %			48 %
Tutkimusmäärärahat	28 %	28 %		25 %

Tutkimusohjelmat 27 %

Liite 12: Diplomaattikunnan sukupuolijakauma

UH:n sukupuolijakaumat - joulukuu 2011

12.12.2011

	Miehet	Naiset	Yhteensä	naisten %-osuus
Ministeriö ja UE:n lähetetyt	534	988	1522	65 %
Diplomaattiura	259	298	557	54 %

	Miehet	Naiset	Yhteensä	naisten %-osuus
Dip-ura virkkanimikkeittäin				
Kavaku-avustaja	13	28	41	68 %
Ulkoasiainsihteri	46	94	140	67 %

Lähetystöneuvos	102	116	218	53 %
Ulkoasiainneuvos	98	60	158	38 %
Yhteensä	259	298	557	

	Miehet	Naiset	Yhteensä	naisten %-osuus
Johtotason työt	70	44	114	39 %

	Miehet	Naiset	Yhteensä	naisten %-osuus
Edustustonpäälliköt	51	33	84	39 %

Henkilöryhmittäin	UM	UE	Yhteensä	naisten %-osuus hlöstöryhmästä
Dip-ura	284	273	557	54 %
Hal-ura	343	173	516	90 %
Eritysvirat	207	6	213	70 %

Työsopimussuht.	60	7	67	48 %
Erit.as.tuntijat	89	89	89	48 %
Virastomestarit	49	20	69	14 %
Harjoittelijat	11		11	100 %
Paikaltapalkkatut		1193	1193	61 %
Yhteensä	954	1761	2715	

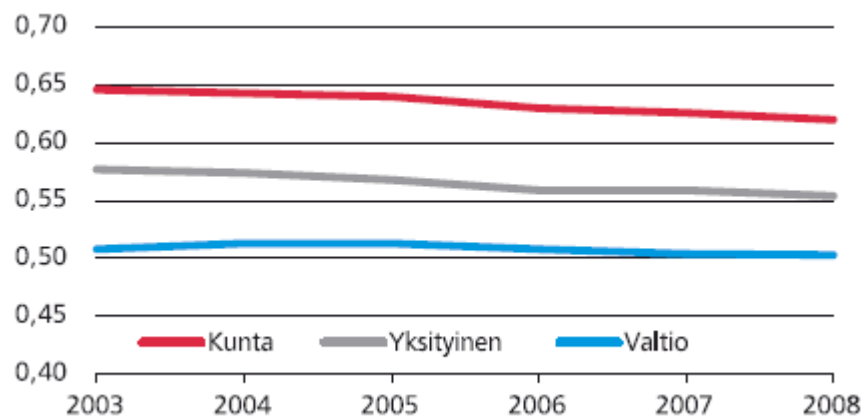
Liite 13: Palkkatilastoja

Naisten ansioiden osuus miesten ansioista 1995–2009

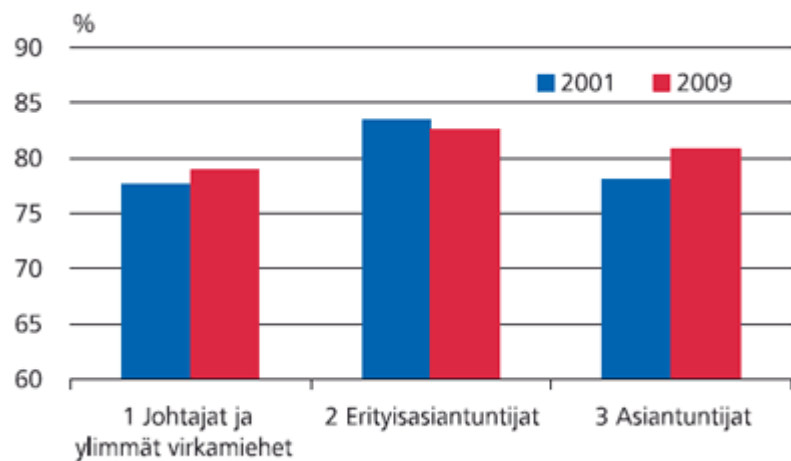
Lähde: Palkkarakennetilasto, Tilastokeskus

ID-indikaattori työmarkkinasektoreittain 2003–2008

Lähde: Palkkarakennetilasto, Tilastokeskus

Naisten ansioiden osuus miesten ansioista johtajilla ja asiantuntija-ammateissa 2001 - 2009

Lähde: Palkkarakennetilasto, Tilastokeskus

Naisten osuuden muutos ammattiluokituksen pääluokissa 2001–2009

Lähde: Palkkarakennetilasto. Tilastokeskus

Sukupuolten palkkaero sektoreittain ja eri sektorit yhteensä

Naisten ansioiden osuus miesten ansioista, prosenttia

Sektori	2005, %	2006, %	2007, %	2008, %	2009, %	2010, %
Yksityinen	82,17	82,31	82,24	82,44	84,3	84,7
Valtio	81,90	82,04	83,14	83,76	83,7	84,1
Kunnat	83,45	83,24	83,24	83,43	84,1	84,1
Kaikki palkan- saajat	80,71	80,85	81,02	81,17	81,8	81,8

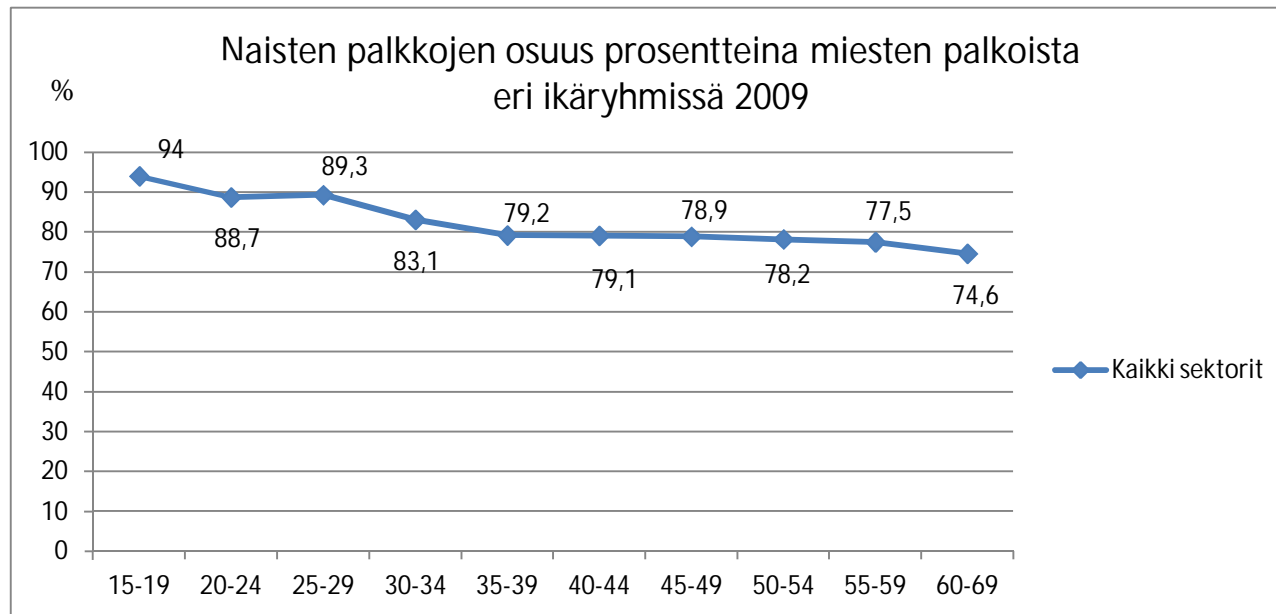
Lähde: Ansiotasoindeksi, Tilastokeskus

Naisten palkkojen osuus prosentteina miesten palkasta ikäryhmittäin ja sektoreittain, 2008 & 2009

Kaikki sektorit (valtio, kunta ja yksityinen)	Ikäryhmät									
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-69
2006	92,8	90,5	88,4	82,8	79,8	79,6	79,1	78,9	77,3	74,3
2008	95,3	91,0	89,8	83,4	80,1	80,1	79,8	79,1	78,3	75,3
2009	94,0	88,7	89,3	83,1	79,2	79,1	78,9	78,2	77,5	74,6

Lähde: Palkkarakenne-tilasto 2008, Tilastokeskus

Lähde: Palkkarakenneilasto 2009, Tilastokeskus

Liite 13: Suomen vastaus tyttölapsen asemaa koskevan (A/RES/64/145) päätöslauselman toimeenpanosta

Pakkoavioliitot

Sisäasiainministeriö mainitsee pakkoavioliiton yhtenä kunniaväkivallan muotona tuoreessa julkaisussaan *Viranomaisten koulutuksen kehittämisen kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi* (Sisäasiainministeriön julkaisut 14/2011). Kunniaväkivallan katsotaan rajoittavan tyttöjen ja naisten itsemääräämisoikeutta sekä loukkaavan ihmisoikeuksia. Tämä koskee myös pakkoavioliittoja, jotka järjestää joku muu kuin puoliso itse.

Naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta

Sosiaali- ja terveysministeriö käsittelee lapsiin kohdistuvaa kuritusväkivaltaa julkaisussaan *Älä lyö lasta! Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010–2015* (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:7). Toimintaohjelman tavoitteena on vahvistaa lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vastaisia asenteita ja vähentää kuritusväkivaltaa erilaisin toimin. Vuonna 2009 poliisiammattikorkeakoulu julkaisi väkivallan lapsiuhreja koskevan tutkimuksen, jossa käsitellään lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa laajemmin ja esitetään tilastoja, joissa vertaillaan keskenään maahanmuuttajataustaisia ja muita lapsia.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmalla 2010–2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:5) pyritään vähentämään väkivallan naisille ja lapsille aiheuttamia kärsimyksiä sekä parantamaan palvelujärjestelmää. Painopiste on naisten asemassa yleensä; pakkoavioliittoja ei käsitellä.

Naisten sukuelinten silpominen

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuotta 2011 koskevassa tulossopimuksessaan antanut Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle tehtäväksi laatia naisten sukuelinten silpomisen estämistä koskevat toimintaohjeet. Toimenpiteissä silpomisen estämiseksi on viime aikoina edistytty usean vuoden tauon jälkeen.